

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AİLE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ROMANTİK İLİŞKİLERDEKİ
OLASI MANİPÜLASYON VEYA DUYGUSAL İSTİSMARIN
İLİŞKİDEN ALINAN DOYUMA ETKİSİ**

İrem KADAKAL

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mert AKCANBAŞ**

İSTANBUL-2021

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AİLE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ROMANTİK İLİŞKİLERDEKİ
OLASI MANİPÜLASYON VEYA DUYGUSAL İSTİSMARIN
İLİŞKİDEN ALINAN DOYUMA ETKİSİ**

İrem Kadakal

**TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi Mert Akcanbaş**

İSTANBUL-2021

YEMİN METNİ

Bu çalışmanın kendi tez çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

Tarih
İrem Kadakal

TEŞEKKÜR

Psikoloji lisans ve Aile Danışmanlığı yüksek lisans eğitimim boyunca kendisinden almış olduğum dersler ile hem mesleki hayatım hem de günlük yaşantım üzerine bana kattığı değerlerden, ihtiyacım olduğu her an bana kapısının açık olduğunu içtenlikle bildiğim tez danışmanım, kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Mert Akcanbaş'a her şeyden önce bana etik bir psikolog olmayı öğrettiği için çok teşekkür ederim.

Geçirdiğim bu kaygılı süreçte beni cesaretlendirmekten bir an bile yılmayan, hayatımı paylaştığım dostlarım Sena Nur Yücelli ve Ali Taşkiran'a,

Ve hayatımda oldukları için her zaman şanslı hissettiğim, düşe kalka yürüdüğüm bu yolda bana her daim ellerini uzatan biricik aileme sonsuz teşekkürümü sunuyorum.

İyi ki.

ÖZET

İlişki doyumu ilişki içinde partnerlerin birbirlerine olan tutumlarından ciddi anlamda etkilenmektedir. Bu çalışmada romantik ilişkilerde manipülasyonun, algılanan duygusal istismar ve ilişki doyumu ile arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya en az altı aydır romantik bir ilişkide olan 50 çift dahil edilmiş olup veriler sosyo-demografik form, İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği, Romantik İlişkileri Değerlendirme Ölçeği(RİDÖ), ve İlişki Doyum Ölçeği(İDÖ) kullanılarak online platformda toplanmıştır. Analiz için SPSS 28.0 versiyonu kullanılmıştır. Sosyodemografik formdan elde edilen betimleyici istatistikler sunulmuştur. Ölçek skorlarının cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu sosyodemografik değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ve ölçek skorlarının birbirleriyle olan ilişkilerine bakılmıştır. Cinsiyetin ilişkide algılanan istismar ve manipülasyon için yordayıcı olabileceği sonucuna ulaşılmıştır ($p < .05$). Medeni durum ve eğitim seviyesi herhangi bir ölçek skoru için farklılaşma göstermemiştir ($p > .05$). Manipülasyon ölçeği alt boyutları arasında, algılanan istismar ile manipülasyon arasında ($r: 0.271, p < .01$), ilişkiden alınan doyum ile ilişkide algılanan istismar arasında ($r: -.317, p < .05$) anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. İlişki süresi ile yalnızca algılanan istismar arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r: .208, p < .05$). Katılımcılara sosyodemografik formda yöneltilen ilişkideki yaygın şiddet türüne ilişkin soruya verilen cevaplar ise yalnızca algılanan istismara göre farklılık göstermiştir ($p < .05$). Her bir çift için partnerlerin ölçek skorları kendi aralarında karşılaştırılmış olup skorların değişim durumlarına göre yapılan kategorizasyon sonuçları gösterilmiştir. Çalışmanın tüm bulguları, sunulmuş olup literatür kapsamında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *romantik ilişkide istismar, ilişkide manipülasyon, ilişki doyumu*

ABSTRACT

Relationship satisfaction is seriously affected by the attitudes of the partners towards each other in the relationship. In this study, the relationship between manipulation, perceived emotional abuse, and relationship satisfaction in romantic relationships was examined. Fifty couples who have been in a romantic relationship for at least six months were included in the study, and the data were collected online using the socio-demographic form, the Human Relationship Manipulation Scale, the Romantic Relationship Rating Scale, and the Relationship Satisfaction Scale. SPSS version 28.0 was used for analysis. Descriptive statistics obtained from the socio-demographic form are presented. It was examined whether the scale scores differed according to the socio-demographic variables of gender, marital status, educational status, and the relationships between the scale scores and each other. It was concluded that gender may be a predictor of perceived abuse and manipulation in the relationship ($p < .05$). Marital status and educational status did not differ for any scaled score ($p > .05$). A significant correlation was found between the sub-dimensions of the manipulation scale, between perceived abuse and manipulation ($r: 0.271, p < .01$), between satisfaction from the relationship and perceived abuse in the relationship ($r: -.317, p < .05$). A significant correlation was found only between the duration of the relationship and the perceived abuse ($r: .208, p < .05$). The answers given to the question about the common violence type in the relationship posed to the participants in the socio-demographic form differed only according to the perceived abuse ($p < .05$). For each couple, the scale scores of the partners were compared among themselves, and the results of the categorization according to the changes in the scores were shown. All the findings of the study are presented and discussed within the scope of the literature.

Key Words: *abuse in romantic relationship, manipulation in relationship, relationship satisfaction*

İÇİNDEKİLER

<i>Yemin Metni</i>	<i>i</i>
TEŞEKKÜR	<i>ii</i>
ÖZET	<i>iii</i>
ABSTRACT	<i>iv</i>
TABLolar DİZİNİ	<i>vii</i>
KISALTMALAR	<i>viii</i>
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.2. Araştırmanın Önemi.....	3
1.3. Sınırlılıklar	4
1.4. Sayıtlar	4
1.5. Araştırmanın Problem Cümleleri	4
2. LİTERATÜR VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Manipülasyon	6
2.1.1. Manipülasyonun Özellikleri	7
2.1.2. Manipülatif tavır ve tutumlar	9
2.1.3. Manipülasyon Türleri.....	15
2.2. İstismar	17
2.2.1. İstismarın Nedenleri ve Kuramsal Çerçevesi	19
2.2.2. İstismar Türleri	21
2.2.3. İstismar İle İlgili Yapılmış Çalışmalar	23
2.2.4. İstismara İlişkin Değişkenler	26
2.3. İlişki Doyumu	28
2.3.1. İlişki Doyumunu Etkileyen Faktörler	30
2.3.2. İlişki Doyumuyla İlgili Yapılan Çalışmalar	33
2.3.3. İlişki Doyumu ve Psikiyatrik Bozukluklar.....	36
3. YÖNTEM	39
3.1. Örneklem.....	39
3.2. Veri Toplama Araçları	39
3.2.1. Demografik Bilgi Formu:	39
3.2.2. İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği	39
3.2.3. Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği (RIDÖ):	40
3.2.4. İlişki Doyum Ölçeği (İDÖ):	40
4. BULGULAR	41
5. TARTIŞMA	53
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	59
KAYNAKLAR	61

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Cinsiyet Dağılımı.....	41
Tablo 2: Eğitim Seviyesi Dağılımı.....	41
Tablo 3: Gelir Seviyeleri.....	42
Tablo 4: Medeni Durum.....	42
Tablo 5: Katılımcıların İlişkilerde Karşılaşılan Şiddet Türüne İlişkin Yanıtları	42
Tablo 6: Ölçek Skorlarının Dağılım Normallığı Test Analizi	43
Tablo 7:Cinsiyet değişkeni ile RİDÖ skorları arasındaki istatistiksel farklılığı incelemek için yapılan bağımsız örneklem t-tesi analizi.....	43
Tablo 8: RİDÖ skorlarının farklı eğitim seviyesindeki gruplardaki farklılaşma durumunu incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA).....	44
Tablo 9: RİDÖ skorlarının medeni durumu farklı olan kişiler arasındaki farklılaşma durumunu incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA)	44
Tablo 10: Cinsiyet değişkeni ile İDÖ skorları arasındaki istatistiksel farklılığı incelemek için yapılan bağımsız örneklem t-tesi analizi.....	45
Tablo 11: İDÖ skorlarının farklı eğitim seviyesindeki gruplardaki farklılaşma durumunu incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA).....	45
Tablo 12: İDÖ skorlarının medeni durumu farklı olan kişiler arasındaki farklılaşma durumunu incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA)	46
Tablo 13: Manipülasyon Ölçeği Alt boyutları İstatistikleri	46
Tablo 14: Cinsiyet değişkeni ile manipülasyon skorları arasındaki istatistiksel farklılığı incelemek için yapılan bağımsız örneklem t-tesi analizi.....	47
Tablo 15: Manipülasyon ölçek skorlarının farklı eğitim seviyesindeki gruplarda farklılaşma durumunu incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA)	47
Tablo 16: Manipülasyon ölçek skorlarının medeni durumu farklı olan kişiler arasındaki farklılaşma durumunu incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA).....	48
Tablo 17: Manipülasyon Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Korelasyon Analizi	48
Tablo 18: Manipülasyon Ölçeği ile RİDÖ Skorları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Korelasyon Analizi	49
Tablo 19: Manipülasyon Ölçeği ile İDÖ Skorları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Korelasyon Analizi	49
Tablo 20: İDÖ ile RİDÖ skorları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Korelasyon Analizi	49
Tablo 21: İlişki süresi ile Manipülasyon Ölçeği, İDÖ ile RİDÖ skorları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Korelasyon Analizi	50
Tablo 22: RİDÖ skorlarının katılımcıların ilişkide karşılaşılan şiddet türüne yönelik verdikleri cevaplara göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA)	50
Tablo 23: Katılımcıların Yanıtlarına Göre RİDÖ Skorlarının Hangi Gruplarda Farklılaştığını Analiz Etmek İçin Yapılan Tukey Testi.....	51
Tablo 24: Çiftlerin Manipülasyon ve Doyum Skorları Bakımından Kategorizasyonu	51
Tablo 25: : Çiftlerin Manipülasyon ve İstismar Skorları Bakımından Kategorizasyonu ..	52

KISALTMALAR

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences

F: Frekans

r: Pearson korelasyon katsayısı

t: t değeri

ss: standart sapma

se: standart hata

p: istatistiksel anlamlılık değeri

%: Yüzde

N: kişi sayısı

Ort. : Ortalama

1. GİRİŞ

İçerisinde flört etme, birlikte yaşama, evlilik gibi farklı sürelerdeki birliktelikleri barındıran romantik ilişkiler, kişiler arası ilişki biçimlerinin en temel olanlarından biridir (Hendrick ve Hendrick, 1995). Sahip olduğu bu özel ve önemli konumdan dolayı pek çok araştırmaya konu olan romantik ilişkiler çok sayıda faktörle ilişkisi bakımından incelenmiştir ve romantik ilişkilerdeki en önemli çalışma konularından biri bireylerin ilişkiden aldıkları doyum olmuştur. İlişki doyumu, kişilerin ilişkilerine yönelik mutluluk ve tatmin duygularının bireysel bir değerlendirmesini yapmasını ve aynı zamanda ilişkilerine yönelik duygu ve düşüncelerini ifade etmektedir (Hawkins, 1968; Hendrick, 1988). Kişilerin bu süreçte ilişkilerine dair paylaştığı olumlu duygular ne denli fazlaysa bu ilişkiden alınan doyumun o denli fazla olduğunu göstermektedir. İlişkinin sürekliliğinin sağlanması konusunda da etkisi olan (Hendrick ve Hendrick; 1989,1995) ilişki doyumu kavramı kişilerin hislerinden ve partnerlerin birbirlerine hissettirdiklerinden oldukça fazla etkilenmektedir. İlişkilerde kişilerin, partnerlerinin kendi istedikleri doğrultuda davranışlar sergilemesini sağlamak için yönlendirici birtakım davranışlar sergiledikleri görülmektedir. Çocukluk çağı travmaları; yetişkinlikteki ilişki kurma biçimlerini ve kişilik yapılanmalarını etkilediği için kurulan ilişkileri de etkilemektedir (Herman, 2015). Bu davranışların en yaygın olanlarından biri de ilişkideki manipülatif davranışlardır. Manipülasyon; kişinin karşısındakini bilinçli olarak yönlendirmesi ve karşısındakinin isteği dışında davranmasına sebep olan, aynı zamanda karşısındaki kişinin algılarını değiştirmeyi amaçlayan bir davranış durumudur (Braiker, 2004; Chapaux-Morelli ve Couderc, 2017, akt. Yılmaz, 2018). İlişkide manipülasyon varlığı ve manipülasyona uğrayan tarafın buna ilişkin farkındalığı pek çok olumsuz kavramı beraberinde getirmesiyle birlikte özellikle istismarın doğuşuna sebep olmaktadır. İstismar toplumda sıkça fiziksel haliyle görülse bile ve tanımlanması psikolojik istismardan daha kolay olsa da (Follingstad, 2011, akt. Keçeci ve Ekşi, 2020) duygusal boyutta yaşanan istismarın da en az fiziksel istismar kadar yaygın olduğu bilinmektedir. Psikolojik istismarda, görülen fiziksel bir bulgu olmaması durumun anlaşılmasını zorlaştırmaktadır (Duman, 2019). Merrell (2001), romantik ilişkilerdeki duygusal istismarı taraflardan birinin diğerine ya da her iki tarafın da

birbirine uyguladığı psikolojik zorlama şeklinde tanımlamıştır (akt. Kılınçer ve Tuzgöl Dost, 2014). Duygusal veya diğer adıyla psikolojik istismar kişiyi duygusal açıdan oldukça yıpratıcı bir sürece sokmaktadır ve ilişkiden alınan doyumunu büyük oranda etkilemektedir (Saltzman, Fanslow, McMahon ve Shelley, 2002).

1.1. Araştırmanın Amacı

Manipülasyon, bireyin bilinçli bir şekilde bir başkasını yönlendirerek onu etkisi altına alması ve bireyin isteği dışında davranmasını sağlaması durumu olarak tanımlanmaktadır (Chapaux-Morelli ve Couderc, 2017). Duygusal istismar ise genel bir ifade ile karşı tarafta duygusal bir hasar bırakmak amacıyla yapılmış olan, baskı içeren zorlayıcı ve caydırıcı davranışlar olarak ifade edilmektedir (Beyarslan, 2019). Birbirine zıt olan bu iki görüş kurulan çoğu ilişkide, gerek aile içi ilişkiler gerek romantik ilişkiler bazında, anlaşılması çok da kolay olmayan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu iki kavramı birlikte ele alarak amaçlanan nokta; taraflardan birinin manipülatif olması veya bir tarafın maruz kaldığı duygusal istismarın, bireylerin bulunmuş oldukları romantik ilişkiden alınan doyum üzerinde etkisinin olup olmadığıdır. Çalışmanın amaçları doğrultusunda hipotezler şu şekilde belirlenmiştir:

- İlişkide algılanan duygusal istismar bakımından cinsiyete göre anlamlı bir farklılık vardır.
- İlişkide algılanan duygusal istismar bakımından eğitim seviyesine göre anlamlı bir farklılık vardır.
- İlişkide algılanan duygusal istismar bakımından medeni duruma göre anlamlı bir farklılık vardır.
- İlişki içindeki manipülatif tutum ve davranışlar cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- İlişki içindeki manipülatif tutum ve davranışlar medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- İlişki içindeki manipülatif tutum ve davranışlar eğitim seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- İlişkiden alınan doyum cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- İlişkiden alınan doyum medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

- İlişkiden alınan doyum eğitim seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- İlişki süresi ile ilişki içindeki manipülatif tutum ve davranışlar arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- İlişki süresi ile ilişkiden alınan doyum arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- İlişki süresi ile ilişkide algılanan duygusal istismar arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- İlişki içindeki manipülatif tutum ve davranışlarla ilişkide algılanan duygusal istismar arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- İlişki içindeki manipülatif tutum ve davranışlarla ilişkiden alınan doyum arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- İlişkiden alınan doyum ile ilişkide algılanan duygusal istismar arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- İlişkide algılanan istismar katılımcıların ilişkide en sık karşılaşılan şiddet türünün ne olduğuna ilişkin sorulan soruya verdikleri cevaplara göre anlamlı bir farklılık gösterecektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Romantik ilişkiler, ergenlikten itibaren bireylerin hayatında genişçe bir yer kaplamaktadır. Kişilik yapılanmaları, hayattan alınan keyif ve ilişki kurulan kişiden beklentiler gibi başlıca sebepler, romantik ilişkide bulunmayı hem etkileyen hem de romantik ilişki için motivasyon kaynağı olarak nitelendirilebilecek değişkenlerdendir. Sağlıklı bir ilişki sürdürülebilmesi adına önemli olan bu değişkenler, manipülasyon ve/veya duygusal istismar gibi olumsuz kavramlardan oldukça fazla etkilenebilmekte ve ilişkiden alınan doyumunu etkileyebilmektedir.

Literatürde duygusal istismar ile manipülasyon arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar olmasına karşın (Direk, 2020), romantik ilişkiler söz konusu olduğunda çalışmalarda duygusal istismarın ve manipülasyonun birlikte incelendiği durumların oldukça az olduğu görülmüştür. İstismarın ve manipülasyonun ilişki doyumunu ile ilişkisi ayrı ayrı incelenmiş olup (Tunç, 2015) farklı demografik değişkenlerin de dahil edildiği daha geniş kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu da çalışmanın literatüre yapacağı katkıyı önemli hale getirmektedir.

1.3. Sınırlılıklar

Araştırma; devlet veya vakıf üniversitesi olması fark etmeksizin, 18 yaş ve üzeri üniversite öğrencilerini kapsayacak şekilde yapılmıştır.

İlişkinin süresi, araştırılan kavramlar ile bağlantılı olması bakımından katılımcıların en az 6 aydır romantik bir ilişkide bulunması istenmiştir.

Manipülasyon veya istismar gibi kişilerin kendilerine yakıştıramadığı olumsuz kavramların bulunduğu ölçek sorularında yanlış cevaplar verilmiş olabilir.

1.4. Sayıtlar

Araştırmanın örneklemini oluşturan katılımcıların, evreni temsil ettiği konusunda yeterli olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmaya katılan bireylerin ölçme araçlarına verdikleri cevapların nesnel ve gerçekçi olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının ölçülmesi amaçlanmış değişkenleri ölçtüğü varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Problem Cümleleri

Araştırmanın, belirlenen değişkenleri baz alınarak hazırlanmış problemleri şu şekildedir:

1. Romantik ilişkilerde duygusal istismara uğramak cinsiyet bakımından anlamlı bir farklılık gösteriyor mu?
2. Romantik ilişkilerde duygusal istismara uğramak eğitim bakımından anlamlı bir farklılık gösteriyor mu?
3. Romantik ilişkilerde duygusal istismara uğramak medeni durum bakımından anlamlı bir farklılık gösteriyor mu?
4. Romantik ilişkilerde manipülatif davranışlar cinsiyete göre farklılık gösteriyor mu?
5. Romantik ilişkilerde manipülatif davranışlar medeni duruma göre farklılık gösteriyor mu?
6. Romantik ilişkilerde manipülatif davranışlar eğitim seviyesine göre farklılık gösteriyor mu?

7. Romantik ilişkilerde alınan doyum cinsiyete göre farklılık gösteriyor mu?
8. Romantik ilişkilerde alınan doyum medeni duruma göre farklılık gösteriyor mu?
9. Romantik ilişkilerde alınan doyum eğitim seviyesine göre farklılık gösteriyor mu?
10. İlişki süresi ile manipülasyon ölçeği puanları arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır?
11. İlişki süresi ile doyum ölçeği puanları arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır?
12. İlişki süresi ile duygusal istismar ölçeği puanları arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır?
13. İlişki içindeki manipülatif tutum ve davranışlarla ilişkide algılanan duygusal istismar arasında nasıl bir ilişki vardır?
14. İlişki içindeki manipülatif tutum ve davranışlarla ilişkiden alınan doyum arasında nasıl bir ilişki vardır?
15. İlişkiden alınan doyum ile ilişkide algılanan duygusal istismar arasında nasıl bir ilişki vardır?
16. İlişkide algılanan istismar, katılımcıların ilişkide en sık karşılaşılan şiddet türünün ne olduğuna ilişkin sorulan soruya verdikleri cevaplara göre bir farklılık gösteriyor mu?

2. LİTERATÜR VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Manipülasyon

Romantik ilişkileri de içine alacak şekilde kişinin genel olarak çevre ile ilişkisini nedensel olarak üretmek için üç mekanizma olduğu öne sürülmüştür. Bunlardan ilki seçimdir. Buradaki seçim kişiler arası ve fiziksel ortamın rastgele olmayan seçimini ifade etmektedir (Buss ve Barnes, 1986). Eş seçimi bu durumun en iyi örneklerindedir. Rastgele olmayan eş seçimi kişiyi uzun süreli bir stabilite göstermeye yönlendirir (Buss, 1984). İkinci mekanizma ise çağrışımdır. Tıpkı seçimde olduğu gibi çağrışımda da rastgele olmayan ve çevreden gelen tepkiler kasıtsız olarak ortaya çıkmaktadır (Scarr ve McCartney, 1983).

Kişi-çevre mekanizması için öne sürülen üçüncü mekanizma ise manipülasyondur. Manipülasyonda çevreyi değiştirmek, etkilemek ve sömürmek için kasıtlı yapılan eylemler vardır. Manipülasyon süreci, buradaki hedeflere yönelik herhangi bir ima veya sinsi davranış sergilenmeksizin kişi-çevre uyuşmasını en geniş mekanizması olarak ele alınmaktadır. Bu davranışın prensibinde kişinin içinde bulunulan çevreye aykırı ve uygun olmayan davranışlarla doğayı etkilemesi vardır. Mevcut habitatlara girmeyi seçmekten farklı olarak bulunulan habitatı değiştirmek söz konusudur. Dolayısıyla manipülasyon seçimden farklıdır (Buss, Gomes, Higgins ve Lauterbach, 1987).

Bireylerin önemli psiko-sosyal gelişim görevleri arasında olan romantik ilişkiler özellikle üniversite ve yetişkinlik döneminde deneyimlenmesiyle kişilerin, sağlıklı yetişkin ilişkilerinde etkili iletişim becerilerini sergilemesi bakımından oldukça değerlidir. Bu ilişki biçimi genel itibariyle kişilerin olumlu duygularıyla çerçevesine de zaman zaman istenmeyen durumlar yaşanmaktadır. İlişkinin taraflardan biri veya her ikisi için zarar verici bir hal alması ilişkide sergilenen bilinçli veya bilinçsiz birtakım davranışlardan kaynaklanmaktadır. İlişkideki manipülasyon da çoğu zaman olumsuz bir deneyim olmasıyla bu duruma örnek teşkil etmektedir (Etcheverry, Le ve Charania, 2008).

Manipülasyon, üç fenomenin birleşiminden oluşan kompleks bir süreçtir. Buna göre manipülasyonun ilk olarak sosyal bir fenomen olarak ele alınabilmektedir. Çünkü manipülasyon ilişkide sergilenen bir davranıştır ve kişi veya gruplar arasındaki sosyal ilişkilerden ve güce dayalı istismardan ortaya çıkmaktadır. Manipülasyon sosyal bir fenomen oluşunun yanı sıra, kişilerin zihinlerinde yarattığı etki ile aynı zamanda bir bilişsel fenomendir. Ve son olarak da manipülasyon söylemsel etkileşimli bir fenomen olarak değerlendirilebilmektedir ki bu; mesaj, konuşma ve görsel öğeler ile manipülatif davranışın sergilenmesini temsil eder (Van Dijk, 2006).

Saldırganlık, zeka ve aldatmaca unsurlarını içeren psikolojik bir manevra olarak tanımlanan manipülasyon; kişi üzerinde direkt bir etki içermektedir (Kligman ve Culver, 1992). Manipüle edenin memnuniyeti ile manipüle edilenin duruma karşı isteksizliğini birlikte sunan bu süreç, manipüle edilen için oldukça rahatsız edici ve stresli bir durumdur. Romantik ilişkilerde olduğu kadar aile yaşantısında veya iş yaşamında da maruz kalınabilen bu durum kişiyi duygusal, mental ve psikolojik iyi oluşun devamlılığı bakımından olumsuz etkilemektedir (Braiker, 2004).

Manipülasyon basitçe, bilişsel psikologların da ifade ettiği üzere nesnelere çocuklar tarafından kasıtlı olarak değiştirilmesi veya dil kullanıcıları tarafından sembollerin kasıtlı olarak karıştırılması gibi ifadelerle de tanımlanabildiği gibi (Buss, 1987); sergilenen davranış ile gizli bir mesaj aktarma ve duygusal yeteneklerini araç olarak kullanabilme becerisi olarak da ele alınmaktadır (Austin, Farrelly, Black ve Moore, 2007).

2.1.1. Manipülasyonun Özellikleri

Manipülasyonun en temel özelliklerinden birisi her zaman aldatmaca içermesidir. Manipülatif kişi, manipüle edeceği kişi veya kişiler üzerinde, zihinsel birtakım değişimlere sebep olabilecek şekilde yönlendirmelerde bulunarak kendisini memnun edecek sonuca ulaşır. Bununla birlikte manipülasyon süreci ikna ve baskıyı birlikte sunar. Manipülasyona uğrayan taraf o an sergilediği davranışı kendi iradesiyle sergiliyor gibi gözükse de manipülatif tarafın gizli bir baskısı söz konusudur (Rudinow, 1978).

Manipülasyonun ilişkili olduğu kavramlardan biri olarak sosyal zeka; iletişim, doğru empati ve sosyal uyum yeteneğini kullanarak başkalarını manipüle edebilen, etkileyen, yöneten ve kontrol eden kişilerin bulunduğu bir dizi tutarlı kişilerarası ilişkileri oluşturmak ve kolaylaştırmak için bireylerin sahip olduğu bir yetenek olarak ele alınmaktadır. Başka bir ifadeyle, manipülasyon sosyal zekanın temel bir parçası olarak ele alınmaktadır (Habib, Saleem ve Mahmood, 2013). Bu çıkarım sosyal zekanın manipülasyon, empati ve sosyal agresiflik boyutları kapsamında incelenmesinin bir sonucudur.

Manipülasyon, sosyal zekanın yanı sıra duygusal zeka ile de ilişkilendirilmiştir. Kişinin kendisinin ve başkalarının duygularını algılaması ve bu anlayışını karar verme süreçlerini yönlendirmek için kullanması şeklinde tanımlanan duygusal zeka (Salovey ve Mayer, 1990); kişilerde yüksek seviyelerde olduğunda duygusal manipülasyona yatkınlık sebebiyle karanlık bir yönü ile açığa çıkmaktadır. Yapılan bir meta-analiz çalışmasında, duygusal zeka ile manipülasyon arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar değerlendirilmiştir ve neticesinde toplum yanlısı olmayan manipülasyon ile duygusal zeka arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Bu hem örgütsel boyutta bir toplum yanlılığı olarak hem de bireysel ve ilişkisel düzeyde ele alınmıştır (Ngoc, Tuan ve Takahashi, 2020).

Manipülasyonun hem pozitif hem negatif yönü vardır. Eğer kişi karşısındakinin davranışlarının niyetini ve inancını anlayamazsa manipülatörün bir kurbanı olarak manipülasyona maruz kalır. Negatif etkili manipülasyon bu şekilde gerçekleşir. Pozitif etkili manipülasyon ise karşı tarafa bir tercih hakkı sunmasıyla, baskıcı olmamasıyla veya sömürü niteliği taşımamasıyla karakterizedir (Buss, Gomes, Higgins ve Lauterbach, 1987). Bununla birlikte, literatür incelendiğinde yapılan çalışmalarda manipülasyonun negatif yönünün daha karşılaşılabildiği görülmüştür (Berkovich ve Eyal, 2017).

Empati ile manipülasyonun ilişkisinin incelendiği bir çalışmada, duygusal zeka, sosyal zeka, psikopati, saldırganlık, bilişsel bozukluklar ve duygusal manipülasyonda empatinin rolü incelenmiş olup çalışmanın sonucunda etik değerler ve ilkeler bakımından daha yüksek düzeyde hassasiyet gösterenlerin duygusal manipülatif davranışlara girme olasılığının düşük olduğu ifade edilmiştir (Grieve, 2011).

2.1.2. Manipülatif tavır ve tutumlar

Manipülatif davranış; kişinin duygusal yeteneklerini bir araç olarak kullanarak davranışlarıyla karşısındaki kişiye gizlice bir mesaj göndermesi olarak da tanımlanmaktadır (Austin, Farrelly, Black, & Moore, 2007; Huy, 1999). Manipülatif davranışa ilişkin üç temel görüş vardır: normal bir davranış olarak manipülasyon, bilinçsizce belirlenmiş bir davranış olarak manipülasyon ve bilişsel olarak çarpıtılmış bir davranış olarak manipülasyon (Bowers, 2013).

Manipülasyon hapsedilmeye veya sıkışmışlığa ilişkin verilen bir tepki olarak patolojik bir davranıştan ziyade normal bir tepki olarak değerlendirilebilmektedir. Mahkumlar üzerine yapılan çalışmalar, kişilerin o sürece uyum sağlamaya çalışırken kendilerini korumak için manipülatif davranışlara başvurduğunu ve bunun o bağlamda değerlendirildiğinde sosyal hayattaki manipülasyondan daha farklı ele alınabileceğini göstermiştir (Goffman, 1968).

Manipülasyonun bilinçsiz bir davranış olarak ortaya çıkmasında ise Kernberg'in (1984) yansıtma özdeşleşim kavramını nesne ilişkilerinden yararlanarak kullanımına ilişkin açıklamasına başvurulmaktadır. Yansıtma özdeşleşim, kendiliğin kabul edilmeyen yönlerinin başkalarının nitelikleri olarak algılandığı ve diğerlerinin bu niteliğe sahip oluşuna dair güçlü bir inançla davranışları motive etmeyi ifade eden bir savunma mekanizmasıdır. Bu savunma mekanizmasından hareketle kişilerin başkalarını kontrol etmeye çalışması manipülasyonun saldırgan doğasını açığa çıkarmaktadır. Burada yansıtma özdeşleşim, kişilerin karşısındakine ilişkin olan inancının kendi içinde ne kadar gerçekçi olduğunu ve aynı zamanda karşı tarafın da, maruz kaldığı bu duruma verdiği tepkiyi temsil etmektedir (Bowers, 2003).

Manipülasyon uygunsuz ve kurlsız olma özelliği taşır. Manipülatif davranış manipülasyona uğrayan kişide tipik olarak öfke, korku, suçluluk, utanç ve hayal kırıklığı gibi güçlü duygular uyandırır.

Alanyazında duygusal manipülasyonla ilgili tanımlara bakıldığında manipülatif davranışların hem pozitif hem negatif eğilimler içerdiği söylenmektedir (Austin ve diğerleri., 2007; Berkovich ve Eyal, 2015). Zararsız olarak nitelendirilebilecek manipülatif

davranışların ortak özelliklerine bakıldığında karşı tarafa kabul veya reddetme seçeneği sunulması, baskıcı olmaması ve sömürü niteliği taşıması olarak belirtilmektedir (Buss vd., 1987). Manipulatörün; kurbanın zaafalarını bilerek, zarar verici davranışlarını gizli bir şekilde uygulamaya koyması ve bu davranışlardan maddi veya psikolojik herhangi bir çıkar elde etmesi gibi özellikler negatif eğilimlere örnek gösterilmektedir (Yılmaz, 2018).

2.1.2.1. Karanlık Üçlü Kuramı

Bu kuram manipülasyon ile doğrudan bağlantılı bir kuram olması açısından önemlidir. Kişinin işlevselliğini klinik bir boyuta taşıyacak kadar kötüleştirmeyen ancak olumsuz olarak nitelendirilen Makyavelizm, Psikopati ve Narsisizm şeklindeki üç kişilik özelliğini temsil eden bu kuram özellikle de grandiyözite, manipülasyon ve tepkisellik gibi kişilik özellikleri ile bağdaştırılmaktadır (Furnham, Richards ve Paulhaus, 2013). Kavram “dark triad” olarak ilk kez Paulhaus ve William (2002) tarafından kullanılmıştır. Bu kişilik yapılarının bir uyumsuzluk ve sorumsuzluk boyutu altında birleşmesinin yanında bencillik, insan ilişkilerinin derinleşmeden çıkarıcı bir şekilde yürütülmesi, manipülasyona başvurma ve amaç odaklılık şeklinde ortak özellikleri vardır (Harms ve Spain, 2015). Psikopati ve Narsisizm klinik psikolojide kişilik bozukluğu olarak ele alınmakla birlikte Karanlık Üçlü’nün boyutları olarak eşik altı kişilik özellikleri olarak ele alınmaktadır. Makyavelizm ise temelde bir kişilik bozukluğundan değil Nicolo Machiavelli’nin düşüncelerine dayanmaktadır (Jakobwitz ve Egan, 2006).

2.1.2.2. Makyavelizm Tanımı ve Alt boyutları

Makyavelizm, ismini Niccolo Machiavelli’nin Prens (1532) kitabında politik güç elde etmek için çıkarlar doğrultusunda etik dışı davranışların olması gerektiğini savunan düşünceye dair anlattıklarından almaktadır. Sosyal ilişkilerini rahatlıkla feda edebilen, yüksek dürtü kontrollü, stratejik taktikler kullanan manipulatörler olarak tanımlanan Makyavelistler, herhangi bir etik ve ahlaki kuralı yıkmaktan çekinmeyen hırslı kişilerdir (Jones ve Paulhus, 2014). Bu kişilik özelliğine sahip bireyler kuşkucu bir bakış açısıyla ilişkilerine yaklaşır. Etik değerleri önemsemezler ve amaçlarına ulaşmak için manipülasyonun gerekliliğine inanırlar. Makyavelistlerde sıklıkla görülen durumlardan biri duygu düzenleme süreçlerinde güçlük yaşamalarıdır. Duygusal farkındalıkları düşük

olduğu gibi aldıkları kararların duygusal sonuçlarından ziyade getirilerini önemseyerek hareket ederler (ZeiglerHill ve Vonk, 2015). Durumlardan duygusal olarak uzak kalabilmeleri sayesinde de manipölasyon esnasında arkadaşça taktikler ve suçluluk duygusunu kullanırlar (Baumeister ve Leary, 1995).

Makyavelizmle ilgili yapılan çalışma sayısı diğer iki kişilik özelliğine göre daha azdır. Kavramı ortaya atan araştırmacılar Christie ve Geis'e (1970) göre kavramın, manipölatif taktikler, insan doğasına alaycı bakış ve geleneksel ahlaki değerleri yok sayma şeklinde üç alt boyutu vardır. Fakat bunların dışında, bazı araştırmacılar taktikler ve görüşler veya insan doğasına bakış açısında pozitif-negatif olarak nitelendirilen taktikler şeklinde alt boyutları olabileceğini savunmuştur (Calvete ve Corrali 2000; Mogahan, Bizumic ve Sellbom, 2016). Bu kişilik özelliğine sahip bireyler özellikle iş yaşamında kendilerini çok iyi gösterdikleri için, Makyavelizm endüstriyel psikoloji alanında özellikle araştırma konusu olmuş, diğer psikolojik rahatsızlıklarla bağlantısı pek kurulmamıştır (DeShongi Grant ve Mullins-Sweat, 2015).

2.1.2.3. Narsisizm ve Alt Boyutları

Eşik altı kişilik özelliklerinden ilki narsisizmdir. Empati yoksunluğu, insanların ihtiyaçlarına kayıtsızlık ve üstünlük hissetme duygularıyla karakterize olan bu kişilik özelliği, kendi çıkarları için diğerlerini manipüle edebilen ben-merkezci kişileri ifade etmektedir (Sedikides ve Gregg, 2008). İlk kez Ellis (1898) tarafından bireyin kendine dair duyduğu cinsel haz üzerinden bir tanımlama yapılmış olup, psikanalitik teorinin kurucusu Freud'un (1914) çalışmalarıyla boyut kazanan narsisizmdeki empatik yoksunluk, kişilerin kendilerine duydukları hayranlıktan gelmektedir. Bu kişiler diğerleriyle yakın ilişki kurmaktan ziyade onların ilgilerini kazanmak niyetindedir (Emmons, 1987; Yurdakul, 2019).

Narsisizm teorik çerçevede ele alındığında Freud tarafından yapılan ayırım ile birincil ve ikincil şeklinde ayrıldığı görölmektedir. Birincil narsisizm bireyin sağlıklı gelişimi için gerekli olan türüdür. Bebeklik döneminde bebek henüz kendisini dış dünyadan ayırmamış ve kendi içine dönükken libidosu egosu içinde muhafaza edilir. Bu libidal enerjinin belirli bir zaman içerisinde ve aşamalı olarak nesnelere aktarılması gerçekleşir. Bu şekilde nesne ilişkileri gelişir. Fakat bu dönemde, çocuğun bakım veren

tarafından reddedilmesi durumunda nesnelere yönelmesi gereken enerji tekrar egoya geri döner. Bu da ikincil narsisizmdir. Bu gerileme yetişkinlik döneminde psikoz, hipokondriyasız gibi psikolojik bozuklukları açıklamaya bir neden oluşturmaktadır (Yurdakul, 2019). Kohut da Freud ile benzer düşünceler üzerinde ilerlemiş, Kernberg de patolojik narsisizm ile sağlıklı bireydeki özgüven ile eş anlamlı tuttuğu narsisizmi iki ayrı başlık şeklinde ele alarak hem iyi hem kötü yönlerine dikkat çekmiştir (Resicki Whitman, Weingarden ve Hiller, 2009).

Narsisizmin alt boyutlarına bakıldığında ise sıklıkla kabul gören iki değerlendirme vardır. Bunlardan ilki narsisizmin liderlik/otorite, grandiyöz gösterişçilik ve hak iddia etme/sömürücülük şeklinde üç alt boyutunun olduğunu iddia eder. Buna göre liderlik/otorite boyutu bu kişilik özelliğinin en işlevsel boyutudur. Uyumluluk kavramıyla negatif ilişkili, dışa dönüklük, öz saygı gibi kavramlarla pozitif ilişkilidir. Hak iddia etme/sömürücülük boyutu ise antisosyal davranışlar, nevroitiklik, ilişki kurma gibi rollerde başarısızlık ile ilişkisi olması bakımından narsisizmin işlevsel olmayan yönü olarak ele alınır. Bu iki boyutun ortasında ise grandiyöz gösterişçilik yer almaktadır. Çünkü bu boyut özsaygı ve dışadönüklük ile ilişkiliyken aynı zamanda Makyavelizm ve zarar verici davranışlarla da ilişkilidir. Bu yüzden de işlevselliği bu iki boyuta göre ortada bir yerdedir (Ackerman, Witt, Donnellan, Trzesniewski, Robins ve Kashy, 2011).

Alt boyutlarla ilgili kabul görmüş bir diğer değerlendirmeye göre ise narsisizmin grandiyöz ve kırılğan şeklinde iki tane boyutu vardır. Grandiyöz narsisizm kibirli, dışa dönük, sömürücü; kırılğan narsisizm ise hassas, içe dönük ve nevroitik olarak tanımlanmıştır (Giacomin ve Jordan, 2016). Yapılan bir araştırmaya göre grandiyöz narsisistlerin yaşam memnuniyetlerinin daha yüksek olduğu, kırılğan narsisistlerin ise daha uyumsuz, duygularının daha değişken ve Makyavelizm ile psikopati kişilik özellikleriyle daha yakın ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öz saygı bakımından ise grandiyöz narsisizm pozitif; kırılğan narsisizm ise negatif ilişki göstermektedir (Egan, Chan ve Shorter, 2014).

2.1.2.4. Psikopati ve Alt Boyutları

Karanlık Üçlü'nün son kişilik özelliği olan psikopati, düşük öz-kontrol, sapkın davranışlara yatkınlık, pişmanlık duygusu yaşamamaya karakterize bir kişilik özelliğini

temsil etmektedir. Narsisizme benzer şekilde üstünlük arzusu taşıyan bu kişiler, sıklıkla manipülasyona başvururlar ve antisosyal eğilimler gösterirler. Geçmiş deneyimleri değerlendirmeden yoksun, benmerkezci ve güvenilmez tiplerdir (Cleckley, 1995).

Psikopati kişilik özelliği olan kişiler başkaları hakkında iyi veya kötü bir değerlendirmeye sahip değildir. Bu kişiler diğerlerini etki altına alma konusunda pozitif, merhametli olma, sinsiz olmama konusunda ise negatif kişiliklerdir (Rauthmann, 2012). Psikopati, insanlara karşı talepkar olmayı, kişinin istediği bir şeyi karşısındaki yapmadığında öfkelenmeyi beraberinde getirmektedir (Buss, 1987).

Psikopatinin alt boyutlarına ilişkin genel olarak kabul edilmiş iki alt boyut vardır. Bunlar birincil ve ikincil psikopatidir. Birincil psikopatide korkusuz ve duyu düzenlemede daha başarılı bireyler varken; ikincil psikopatide daha dürtüsel ve saldırgan bireyler vardır. Manipülasyon bakımından birincil psikopati boyutu daha yatkinlik gösterir. İkincil psikopatide bunun aksine daha yüksek düzeyde kaygı vardır. Genel olarak birincil psikopati bencilliği ve çıkarıcılığı temsil ederken; ikincil psikopati antisosyal ve sapkın davranışları temsil eder (Berg, Smith, Watss, Ammirati, Green ve Lilienfeld, 2013; Hare ve Neumann, 2008).

Bu üç kişilik özelliğinin benzerlik gösterdiği noktalar araştırmacıların ilgisini çekmiş ancak üzerinde fikir birliği oluşturulmuş tek bir görüş çıkması şeklinde sonuçlanmamıştır. Bazı araştırmacılara göre bu özelliklerin ortak noktaları hissizlik ve manipülatifliktir. Başkalarının acı çekmesine karşı kayıtsızlık ve insanları kendi çıkarları uğruna kullanma üç kişilikte de vardır. Bir diğer bakış açısına göre, bu kişilikler düşük uyumluluk ve düşük özdisiplin başlığında birleşmektedir. Bu kişiler iş birlikçi değildir ve güvenilmezdirler. Bunun yanında düşük dürüstlük ve alçakgönüllülük de ortak noktaları olarak ele alınabilmektedir. Düşmanca tavır takınma eğiliminden dolayı kişiler arası uzlaşmazlık; çıkar odaklı olmak bakımından sosyal istismarcılık gibi kavramlar da ortak noktalardandır (Jakobwitz ve Egan, 2006; Jones ve Paulhus, 2014; Saltoğlu ve Irak, 2020). Bu özellikleri farklılaştıran ise karanlık olma dereceleridir. Araştırmacılar en karanlık yönün psikopati, en aydınlık yönün narsisizm ve ikisinin ortasında da Makyavelizm olduğunu düşünmektedir (Rauthmann ve Kolar, 2012).

2.1.2.5. Karanlık Üçlü ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Sosyo-duygusal zeka ile karanlık üçlü diye nitelendirilen bu üç özelliğin arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada, narsisizm ve psikopatinin sosyo-duygusal zeka ile olumlu yönde ilişkili olduğu, Makyavelizm ile negatif yönde ilişkili olduğu tespit edildi. Ek olarak narsisizm ve psikopati duygusal zeka ile duygusal manipülasyon arasındaki ilişkiyi destekler nitelikteydi (Nagler, Reiter, Furtner ve Rauthmann, 2014).

Duygusal manipülasyonun tahmin edilmesinde hegemonik erkekliğin ve karanlık üçlü kişilik özelliklerinin etkinliğinin araştırıldığı bir başka çalışmada, kadın ve erkek katılımcılara birlikte yer verilmiş olup katılımcıların çevrimiçi bir anketi tamamlanması sağlanmıştır. Anket verilerine göre her iki cinsiyet için de hegemonik erkekliğin manipülatif davranışı sergilemek noktasında sergilenen istekliliğin bir yordayıcısı olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Fakat bunun yanında hegemonik erkeklik karanlık üçlü ile birlikte incelendiğinde manipülatif davranış noktasında o denli önemli olmadığı tespit edildi. Hegemonik erkeklik bu kişilik özellikleriyle belirli farklılaşmalar göstermekte idi. Bu sebeple çalışmanın sonucunda, antisosyal davranış ve eğilimleri tahmin ederken hegemonik erkeklik kavramı yerine karanlık üçlü özelliklerini daha fazla dikkate alınması, daha iyi bir tespit sağlayabileceği vurgulanmıştır (Waddell, Van Doorn, March ve Grieve, 2020).

Duygusal zeka ile Makyavelizm arasındaki ilişkiye bakılan bir çalışmada, Makyavelizm ile duygusal zeka arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Duygusal manipülatif kişiler için Makyavelizm ile pozitif korelasyon gösterdiği ancak literatürün aksine duygusal zeka ile herhangi bir ilişki kurulmadığı sonucuna dayanarak, makyavelizmin manipülasyonu onaylayacağı ancak bunun ne oranda etkin olacağını belirsiz olduğu ifade edilmiştir (Austin, Farrelly, Blcak ve Moore, 2007).

İlişkilerin sonlandırılması sürecinde bireysel özelliklerin ne oranda etkin olacağını tahmin etme amacıyla, kadın katılımcılar ile yapılan bir çalışmada Makyavelist kişilik özelliklerinin kadınların ayrılma kararını verirken nasıl davranışlar sergileyeceği incelenmiştir. Makyavelizm özelliklerini daha çok taşıyan kadınların ayrılma stratejisi olarak kaçınma, geri çekilme, manipülasyon gibi davranışlara başvurma olasılıklarının Makyavelizm özelliklerini az taşıyan kadınlara göre daha çok olduğu sonucuna

ulaşmıştır. Ayrılık sonrasındaki sıkıntılı sürecin çözümlenmesinde ise bir etkinliğinin olmadığı belirtilmiştir (Brewer ve Abell, 2017).

Kadınların, kadınlar ile kurdukları arkadaşlık ilişkilerinde manipülasyon etkinliğinin nasıl var olduğunu değerlendirmek için Makyavelizm, duygusal manipülasyon ve olumsuz ruh hali arasındaki ilişkiyi dikkate alan bir araştırma yapıldı. Makyavelist olma özelliğini daha fazla taşıyan kadınların arkadaşlarına karşı manipülatif davranışları kullanma eğiliminin daha yüksek olabileceği ve aynı zamanda bu kişilerin arkadaşları tarafından da maruz kalacakları bir manipülasyonu daha kolay fark edecekleri sonuçlarına ulaşılmıştır (Abell, Brewer, Qualter ve Austin, 2016).

Duygusal zeka, duygusal manipülasyon ve birincil-ikincil psikopati arasındaki ilişkinin iki aşamada incelendiği bir başka çalışmada, ilk aşamada duygusal zeka, duygusal manipülasyon ve psikopatiler arasındaki etkileşime değinildi. Buna göre duygusal manipülasyonun hem birincil hem ikincil psikopati ile ilişkili olduğu; duygusal zekanın, algılanan zayıf duygusal beceriler ve psikopatiler ile olumsuz yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşıldı. Çalışmanın ikinci aşamasında ise değişkenlere aleksitimi ve etik konum eklendi. Bu aşamanın sonuçlarına göre cinsiyet bazında bazı değişiklikler olduğu görüldü. Kadınlar için duygusal zeka algılanan zayıf duygusal becerileri tahmin edebiliyordu ve etik idealizm burada manipülasyonu baskılayıcı bir rol oynuyordu. Erkeklerde ise etik idealizme dair böyle bir etkinlik saptanmadı, duygusal zeka ve aleksitiminin zayıf duygusal becerilerle ilişkili olduğu sonucuna varıldı (Grieve ve Mahar, 2010).

2.1.3. Manipülasyon Türleri

2.1.3.1. Gaslighting

Türkçe’de tam olarak bir karşılığı olmayan İngilizce’de “to gaslight someone” olarak ifade edilen bu yöntem bir manipülasyon türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Gaslighting; hedef alınan, kurban olarak ifade edilen kişinin gerçeklik algılarıyla oynayarak zihni ve dünya arasında onu bir karışıklığa sürüklemektedir (Yılmaz, 2018: 450).

Gaslight kavramı Patrick Hamilton'un Gas Light filminden, adamın eşinden kurtulmak amacıyla onu deliliğe sürükleyişini anlatan bu film ile ortaya çıkmıştır. Gaslighting uygularken ilk olarak bir kurban seçilmekte ardından bu kurban hissettirilmeden birtakım sözel ve davranışsal baskıda bulunmaktadır. Gizliden gizliye yapılan bu baskının, aslında kişinin kendi algısı olduğuna inandırılmaktadır. Bu sebeple de bireyin bunun bir baskı olduğunu görebilmesi ve bu durumdan kendini kurtarabilmesi bir hayli güç olmaktadır. Tespit edilmesi bu kadar güç olan bir duruma müdahale edilmesi de zor olmakta ve ve kişideki etkilerine bakıldığında fiziksel şiddetten daha fazla tehlikeli sonuçlar doğurabildiği görülmektedir (Urgan, 2020).

Taylor (2006) bireyin zihni kontrol altında iken, olayları muhakeme etme yeteneği ile olayları yeniden düşünme ve değerlendirme sürecinin zayıf olduğunu ileri sürmektedir. Özellikle çocukluk çağı travmalarına sahip bireylerin itaat ettirmeye yatkın olduklarını ve bu duruma daha az direnç gösterdiklerine dikkat çekmektedir.

2.1.3.2. Mansplaining

Bir başka manipülasyon türü olarak "mansplaining" bir erkeğin bir kadına küçümseyici bir tavırla bir şeyleri açıklaması ve ona rahatsızlık vermesi şeklinde tanımlanmaktadır. Kadınların yeteneklerinin, fikirlerinin göz ardı edildiği, onlara ait düşüncelerin erkekler tarafından dile getirildiği bu durum, cinsiyetlendirilmiş sosyal bir fenomendir aynı zamanda. Literatüre yaklaşık 10 yıl önce girmiş bu kavram özellikle sosyal medya ve internet üzerinde rahat bir şekilde gözlemlenebilmektedir (Bridges, 2017). Erkeğin kadına yaptığı açıklamanın içeriği genellikle kadın tarafından bilinmektedir ve erkek bu bilinçle iletişim kurmaktadır (Dular, 2021). Kadınların erkeklerden daha fazla konuştuğuna dair genel kanının aksini iddia eden bu durum, erkeklerin sıklıkla ve daha fazla söz sahibi olmasını hem sınıf veya iş ortamı gibi mikrokozmetik bir düzeyde olabileceğini hem de siyasi yaşam, dini tartışmalar, liderlik gibi makrokozmetik düzeyde olabileceğini ifade etmektedir. Hayatın temel alanlarından olan eğitim ve bilim alanında da benzer bir durumun yaşandığını ifade eden araştırmalar, dildeki bir şeyi netleştirmek veya daha detaylı açıklamak için kullanılan ifadelerin erkekler tarafından kadınlara izah etme amacıyla kullanıldığını göstermektedir (Kidd, 2017).

2.1.3.3. Love Bombing

Y kuşağı tarafından kullanılan bir terim olan “love bombing” aşırı bir şekilde ilgi ve sevgiye boğmak şeklinde ele alınmaktadır. İlk etapta olumlu bir kavram gibi algılansa da bu davranışın uygulayıcısı ve uyguladığı bağlam dikkate alındığında kişiyi rahatsız eden bir boyuta ulaşabilmektedir. Öncelikle bu davranışı sergileyen kişiye değinilecek olursa, kavramın tanımında da ifade edildiği üzere bu kişi narsistik özellik gösteren bir kişidir. Başkasının hayatında pasif bir güç ve kontrol elde etmek için ilişkinin başlangıcındaki aşırı iletişimin varlığı narsist kişi tarafından uygulandığında bu “love bombing” olarak nitelendirilmektedir. Başlangıçta bu zaman ayırma ve ilgi kişiyi mutlu etse de zaman içinde bunaltıcı bir hal alır. Narsist kişinin bu yol ile amacı; başkalarının hayatındaki en önemli kişi halini almak ve o yeri korumaktır. Ancak bu her zaman bilinçli bir davranış olarak da sergilenmeyebilir. Bu tip bir ilişkide sevgi ve ilgisini aşırı gösteren kişinin karşı taraftan bunun benzerini veya aynısını göreceği yönünde bir beklentisi vardır. Fakat bu çoğu zaman karşılanmayan bir beklenti olarak kalır. Bir süre sonra yanlış konumlandırılmış sevgi dolayısıyla iletişim kopar ve ilişki sonlanır (Strutzenberg, 2016; Twenge, Konrath, Foster, Keith Campbell ve Bushman, 2008).

2.2. İstismar

Kişilerin yakın ilişkileri deneyimlemek konusundaki beklentileri, ihtiyaçları ve talepleri yaşanan ilişkinin nasıl olacağını ve kişide nasıl bir etki yaratacağını belirlemektedir. Bu, çoğu zaman olumlu yaşam deneyimleri kazanmak için yapılsa da zaman zaman da istenmeyen süreçler de beraberinde gelebilmektedir. Kurulan ilişkide çatışmaların olması ve bu çatışmaların çözümü için işlevsel olmayan veya partnerlerin zarar görmesine sebep olan bazı davranışların sergilenmesi, hem kişileri hem ilişkiyi olumsuz etkilemektedir.

İlişki içinde zarar görülebilecek durumlardan birisi istismarın varlığıdır. İstismar yaşamın herhangi bir döneminde, yakın ilişki kurulan biri tarafından gerçekleştirilebilmektedir. Çocukluk dönemi istismarları, ergenlik dönemi istismarları veya romantik ilişkilerdeki istismarlar sıklıkla karşılaşılan istismar durumlarındadır. Her

birisi gelişim döneminin, bireysel özelliklerin ve istismarın boyutuna göre farklı oranlarda kişiler üzerinde yaralayıcı etkiler bırakmaktadır. Yetişkinlik dönemindeki istismarın en sık görülen etkilerinden biri kişilerin yeni bir romantik ilişkiye başlamakta zorlanmalarıdır (Atak ve Taştan, 2012).

İstismar kelime anlamı olarak; sömürme, birinin iyi niyetini kötüye kullanma anlamlarına gelmektedir (TDK Türkçe Sözlük, 2019). Romantik ilişki istismarı, duygusal bir birliktelik yaşayan çiftlerin birbirlerine veya birinin diğerine uyguladığı psikolojik, fiziksel ve cinsel zorlama üzerinden güç ve kontrol sağlama tutumları olarak tanımlanmaktadır. İstismar ve şiddet kavramlarının anlamsal bakımdan net bir ayrımı olmamakla birlikte, bu güç ve kontrol sağlama tutumları veya zarar verme davranışları duygusal olarak ele alındığında istismar niteliği taşımaktadır (Kılınçer ve Dost, 2014). Bununla birlikte ihmal kelimesi kötü muamele, suistimal gibi anlamlara gelmesi bakımından sıklıkla istismar kelimesiyle ilişkilendirilmiştir (Orhaner, 2012).

İstismarın en önemli özelliklerinden birisi kişinin rızası dışında gelişen durumların olmasıdır. Bu durumlar, bir başkasının kişiye zarar verme, isteği dışındaki davranışları ona uygulama, kişinin sağlığına ve hayat bütünlüğüne zarar gelecek şekilde eylemlerde bulunmasını ifade etmektedir. İstismarın bu kadar çok yönlü olması kişinin de pek çok açıdan olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır. Burada kişinin rızası dışındaki maruziyetlerin yanında kişinin iyi niyetinin kötüye kullanılmış olması da önemli bir noktadır (Kara, Biçer ve Gökalp, 2004).

İstismar varlığından söz edildiğinde korku ve tehdit beraberinde gelmektedir. İstismara uğrayan kişide boyun eğme davranışı tipik olarak gözlemlenirken, bu aynı zamanda istismarcının bu durumu pek çok kez tekrarlayabilmesinin temel motivasyonu olmaktadır. Kişiyi zorla bir şey yapılacağı gibi kişinin bir davranışı yapması da istismar ile engellenebilir (Bugay ve Çok, 2015).

İstismar özellikle romantik ilişkilerde birden fazla boyutta ele alınmaktadır. Duygusal, fiziksel ve cinsel olmak üzere üç boyut genel itibariyle ön plana çıkmaktadır. Bunların istismara maruz kalan kişi üzerindeki etkilerinin ne oranda ve ne kadar süreceği ise farklılık göstermektedir. Yani bu duygusal anlamdaki bir istismarın fiziksel bir

istismarla aynı oranda baş edilebilir olmadığı anlamına gelmektedir (Goldsmith ve Freyd, 2005).

Şiddete yönelik davranışlar sergileyen kişilerde genellikle bunun öğrenilen bir davranış olduğu ve erken yaşam dönemlerinde buna maruz kaldıkları bilinmektedir. Kişilik yapılanması gibi hassas dönemlerde bu tip deneyimlerin olması, bağlanma stilleri, sorunlarla başa çıkmada etkili stratejiler geliştirme, stres durumunda gereken otokontrolü sağlama gibi becerilerin olumlu yönde gelişmesini örselemektedir (Kalkan, 2008). İstismara maruz kalan kişinin yaşadığı şeyin aynı zamanda bir şiddet olduğunu fark edememesi durumu ise onu daha savunmasız bir hale getirmektedir. Bu durum daha çok genç yetişkinlik ve ergenlikle karakterizedir. Kişinin yaşadığı durumu gerçekçi ifadelerle tanımlaması ve açıklaması bu gibi durumlarda hayati önem taşımakta ve maruz kalınan şiddetin-istismarın son bulması adına önemli bir adım olacaktır (Bugay ve Çok, 2015).

2.2.1. İstismarın Nedenleri ve Kuramsal Çerçevesi

Romantik ilişkilerdeki istismarın yeni bir sorun olmadığı literatürce pek çok kez tartışılmıştır. Yaş, cinsiyet, ırk, sosyo-ekonomik seviye gibi değişkenlerden bağımsız bir şekilde gerçekleşen bu durum özellikle üniversite yıllarında sıklıkla yaşanmaktadır. Bireysel faktörlerin devrede olduğu bu sürece ilişkin belirli modeller çerçevesinde açıklamalar getirilmiştir. Buna göre, insanın sosyal ve toplumsal bir varlık oluşundan hareketle içinde yaşadığı toplumdaki büyük oranda etkilendiği ve kültürel inançlar etrafında şekillendiğine dair bir model öne sürülmüştür. Sosyokültürel model olarak adlandırılan bu modelde temelde cinsiyete bağlı farklılıklar vurgulanmaktadır. Buna göre toplum özellikle erkek cinsiyetini istismar ve şiddet uygulama noktasında sosyalleştirmektedir (Finkel ve Eckhardt, 2013). Fakat araştırmacılara göre sosyokültürel etkileşimler söz konusu olduğunda cinsiyet yerine, ulusal, ırksal faktörlere daha fazla odaklanılması gerektiğine dair farklı bir yaklaşımdan da bahsedilmiştir (Straus, 2008).

İçsel nedenlere odaklanan bir başka modelde, kişinin aile içi yaşantılarının, kişilik özelliklerinin ve bilişsel-duygusal yapısının romantik ilişkideki şiddete bir neden olabileceği savunulmaktadır. Sosyal öğrenme modelinden hareketle geliştirilen bu yaklaşımda, kişi şiddete ilişkin davranışları gözlemleme ve uygulama fırsatı bulursa bunu ilişkilerine yansıtma olasılığını arttırmaktadır (Bandura, 1978). Aile içi istismara maruz

kalmanın da bu durumda çok etkili olabileceği de ayrıca vurgulanmaktadır. Bunun yanında bilişsel davranışçı yaklaşıma göre ise kişiler değerlendirme ve karar verme süreçlerinde sağlıklı bilişsel süreçlerden geçebilirse maruz kalacağı istismarı fark edebilir ve buna ilişkin kendi yararına olabilecek çıkarımı yapabilir (Eckhardt ve Dye, 2000).

Kişilerarası model kapsamında ilişkideki şiddet ve istismarın nedeni ilişkideki çatışmadır ve bu çatışma ise partnerlerin birbirlerine karşı olumsuz ifadelerle karakterizedir. İlişkide ne kadar çok olumsuz duygulanım süreçlerine ve ifadelere yer verilirse ilişkiden alınan doyum o oranda azalmakta ve bu da ilişki içerisinde şiddetin yaşanmasına sebep olmaktadır. İletişim kalıplarının mümkün olduğunca olumlu ve sorunsuz bir şekilde kurulması burada çok önemlidir (Gottman, 1998; Jacobson, Gottman, Waltz, Rushe, Babcock ve Holtzworth-Munroe, 1994).

Bu modellerin haricinde şiddete neden olan durumları tek bir başlık altında toplayan bütüncül modeller de vardır. Burada bağlamsal faktörlerin varlığına vurgu yapılmaktadır. Kişilerin kendi dünyalarına ilişkin o zamana kadar getirdikleriyle, toplumun o anda ona sunduklarının bir birlikteliği söz konusudur. Buna göre istismarı tetikleyici bazı durumlar vardır. En yaygın olarak bilineni çocukluk çağı travma ve istismarlarıdır. Bunun yanında istismara ve şiddete teşvik edici bir ortamda yaşamak ve buna her an hazır bulunuşluk sergilemek de ilişki içindeki şiddetin önünü açan bir faktördür. Ayrıca maruz kalınan ve benimsetilmeye çalışılan sözlü kurallar da ilişki içerisinde normal ve doğal bir şekilde sergilenmesi gereken ama aslında şiddete sebep olabilecek davranışların sergilenmesine neden olabilmektedir (Bell ve Naugle, 2008; Finkel ve Eckhardt, 2013).

Bunların dışında genel olarak istismarın nedenleri veya risk faktörleri şeklinde bir değerlendirme yapıldığında, bu duruma zemin hazırlayacak herhangi bir etkenin yalnızca istismar edilen veya istismar eden olacak şekilde değil, her iki taraf için de etkileyici bir neden olabileceği görülmüştür. Bir başka ifadeyle, bir kişinin istismara uğrayabilme olasılığını arttıran şeyler ile istismar eden kişi olma olasılığını arttıran şeyler bir benzerlik göstermektedir. Madde kullanımı, olumsuz yaşam deneyimleri, duygu düzenleme süreçlerine ilişkin yaşanan zorluklar, aile içi şiddet, çarpık bilişsel yapılanmalar, kişilik örüntüleri gibi etkenler ilişki içerisinde taraflardan birini istismara karşı savunmasız kılarken; bu etkenler diğer partner için de istismar ve şiddetin yordayıcısı olarak

değerlendirilebilmektedir (Bailey, 2010; Demirci, Özmen, Öztop, Özdemir ve Uytun, 2014). Yukarıda da sıralandığı üzere nedenlerin ne olduğunun belirlenmesi özellikle psikolojik istismar bakımından biraz daha önem kazanmaktadır. Çünkü psikolojik istismarın ilerleyen zamanlarda farklı şiddet ve istismar alanlarının doğuşuna zemin hazırladığı alan yazında tartışılan bir gerçektir (Sackett ve Saunders, 1999).

2.2.2. İstismar Türleri

İstismar farklı dönemlerde ve özelliklerde olabilmektedir. Sıklıkla adı geçen türleri çocuk, kadın ve yaşlı istismarı olsa da özellikle yetişkinler arasında geniş bir çerçevede ele alınabilmektedir. Tek bir istismar türünün varlığından söz edilebileceği gibi birden fazla istismarın bir arada uygulandığı durumlar da mevcuttur (Ersanlı, Yılmaz ve Özcan, 2013).

İstismar türlerinden olan fiziksel istismar veya fiziksel şiddet, duygusal/psikolojik istismar olmadan ortaya çıkmamakta ancak duygusal istismar fiziksel istismar olmaksızın görülmektedir. Bu nedenle duygusal istismar diğer istismar türlerini de kapsamaktadır. Psikolojik istismarda görülen fiziksel bir bulgu olmaması, durumun anlaşılmasını zorlaştırmaktadır (Duman, 2019).

İstismar denildiğinde akla ilk gelen türlerinden olan fiziksel istismar, tanımlanması ve kanıtlanabilmesi bakımından diğer türlere göre daha kolay olmaktadır. Romantik ilişkilerde yaşanan fiziksel istismar Saltzman ve arkadaşları (1999) tarafından eşler arasında kasıtlı bir güç kullanımı olarak meydana gelen ölüm, sakatlama veya incitmeye yönelik her şey olarak tanımlanmaktadır.

Psikolojik istismar; sözel veya sözel olmayarak birini incitmek ya da incitmek üzere tehdit içeren davranışlarda bulunmak olarak tanımlanmaktadır (Babcock, Roseman, Green ve Ross, 2008). İlişki içerisinde psikolojik istismar, kişi ile alay etmek, üzerinde baskı kurarak kontrol altına almak, diğerleriyle olan görüşmelerini kısıtlamak ya da ilişkiyi bitirmek üzerine partneri tehdit etmek gibi ona hükmedici davranışlar sergilemek olarak adlandırılmaktadır (Orpinas, Nahapetyan, Song, McNicholas ve Reeves, 2012).

Yakın ilişki istismarı, geçmişteki veya şimdiki partner üzerinde kurulan kontrol, zorlayıcı davranış ve tutumları içeren durumdur. Taraflardan biri diğerinin ahlaki veya manevi bütünlüğüne, kültürel değerlerine veya fiziksel bütünlüğüne bir zarar verir ve bu zarar doğrudan olabileceği gibi dolaylı olarak da olabilir (Kepir-Savoly, Özlem, Ulaş ve Demirtaş-Zorbaz, 2014). Bu istismar türü partner/eş istismarı olarak da ele alınabilmektedir. İstismar aynı zamanda bir şiddet ögesi olduğu için partnerin uyguladığı şiddet veya aile içi şiddet şeklindeki ifadeler de literatürde başvurulan ifadeler olmuştur. Bahsi geçen istismar fiziksel anlamda da mevcutsa şiddet kavramıyla ayırıştırmak daha da zorlaşmaktadır ve o durumda kavramlar birbirinin yerine kullanılmaktadır (Öngün ve Ünsal, 2018).

Cinsel istismar, yine istismar türlerinden en sık karşılaşılanlardan biri olarak toplumun uygun bulmayacağı düzeyde bir şehvet ile cinsel doyum sağlama amacıyla karşı tarafı fiziksel güç kullanarak cinsel ilişkiye girmeye zorlamak şeklinde tanımlanmaktadır. Zaman zaman doğrudan bir cinsel ilişki olmasa da öpme, dokunma veya bazı cinsel davranışlarla da gerçekleşebilmektedir. Pornografik bir içeriğin gösterilmesi gibi temas içermeyen-örtük istismar ile temas içeren istismar şeklinde iki grupta ele alınabilmektedir (Karaca, Barlas, Öngün, Öz ve Korkmaz, 2017). Son yıllarda yapılan araştırmalar cinsel istismarın özellikle gençler arasında yaygınlaştığını göstermektedir (Pellegrini, 2001). Her yaş döneminde bedensel ve ruhsal sağlıkta büyük hasarlara yol açan bu istismar, özellikle çocukluk çağında gerçekleştiğinde yetişkinlikte pek çok psikolojik soruna kaynak oluşturmaktadır. Bu sebeple önlenmesi ve gerçekleştiğinde ise fark edilip kişiye gereken desteğin sağlanması bakımından büyük hassasiyete sahiptir.

Yaşlı istismarı ve onun önemli bir boyutu olan ekonomik istismar ise; Dünya Sağlık Örgütü'nün yaptığı tanıma göre yaşlı insanların güvenliğini ve huzurunu bozan ve ona zarar verecek davranışların bir veya daha fazla kez tekrarlanması olarak ele alınmaktadır. Aile içinde olabileceği gibi bir kurum bünyesinde kalan yaşlıların da yaşayabileceği bu durum cinsel, fiziksel, ekonomik gibi alt boyutlara sahiptir. Bu alt boyutlardan en sık rastlanılan ise ekonomik istismardır. Yaşlıya ait ekonomik kaynakların uygunsuz kullanımını ifade eden ekonomik istismar kurumlarda yaşayan yaşlıların sıklıkla yaşadığı bir durumdur (Artan, 2016; Lai, 2011; WHO, 2015).

2.2.3. İstismar İle İlgili Yapılmış Çalışmalar

İstismar başlığı altında yapılan çalışmalara bakıldığında, çalışmaların cinsel ve fiziksel istismar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Daha yaygın, diğer istismar türlerine göre daha kolay fark edilir olmalarından dolayı bu yoğunluğun olduğu düşünülmektedir. Özellikle de çocuklar üzerinde yapılmış pek çok çalışma vardır. Çünkü çocukluk dönemi travma ve istismarlarının yaşamın ilerleyen dönemlerine etkisini gösteriyor oluşu, bu konunun daha fazla çalışılmasını ve travmatizasyona bağlı olarak gereken iyileşme sürecinin sağlanmasını daha önemli kılmaktadır. Nitekim çocukluk dönemi duygusal istismarın yetişkinlik dönemindeki depresyonla ilişkisinin incelendiği çalışmalarda bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişkinin bulunması bunu destekler niteliktedir (Wegman ve Stetler, 2009).

Çocukluk dönemi istismarıyla ilgili genç yetişkinlerle yapılan bir çalışmada, deneklerin hem ruhsal durumu incelenmiş hem de maruz kalınan istismar türünün farklı değişkenlere göre yaygınlığının bir karşılaştırılması yapılmıştır. Psikolojik sorunları olan, madde veya alkol bağımlısı olan bireylerin çocukluk öykülerinde en çok cinsel-fiziksel istismara maruz kaldıkları tespit edilmiştir ve bunu psikolojik istismar takip etmiştir. Yetişkinlik dönemindeki ruh sağlıkları bakımından yapılan değerlendirmede ise davranışsal sorunların olduğu görülmüştür (Jirapramukpitak, Prince ve Harpham, 2005).

Duygusal istismar kendilik imgesi ve psikolojik uyum bakımından da yordayıcı olabilmektedir. Genç yetişkinlerle yapılan bir çalışmada kendilik imgesinin maruz kalınan duygusal istismardan etkilendiği görülmüştür. Ebeveynleri tarafından istismara maruz kalan ergenlerin olduğu bir çalışmada ise, istismarın çocukların psikolojik uyum süreçlerini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Arslan, 2015; Yalçın, 2007).

Pipes ve LeBosKeele (1997) tarafından flört döneminde duygusal istismara maruz kalan kadınlarla yapılan bir çalışmada ise benlik saygılarının bundan nasıl etkilendiği karşılaştırılmıştır. İstismarın varlığı kadınların daha düşük benlik saygısına sahip olduklarını göstermiştir. Bununla birlikte, bu kadınların partnerlerinin de benzer şekilde istismar geçmişlerinin olduğu saptanmıştır (Bilim ve Yılmaz, 2012).

Anneleri tarafından istismara maruz bırakılan çocuklarla yapılan bir çalışmada, annelerin çocuklarına ne gibi davranışlar sergilediği, çocuklarına ne kadar zaman ayırdıkları gibi değişkenler üzerinde inceleme yapılmıştır. Buna göre, çocukların eğitimiyle ilgilenmemek, evde yalnız bırakmak, fiziksel şiddet uygulamak, hastalandıklarında ilgisiz kalmak, sevgilerini yeterince ifade etmemek, sözlü şiddete başvurmak gibi davranışlar annelerin en sık başvurduğu davranış türleri olarak saptanmıştır. Dahası bu katılımcıların yaklaşık %90'ı çocuklarını en az bir kez fiziksel; %80'i çocuklarını en az bir kez duygusal olarak istismar ettiklerini belirtmişlerdir (Karasu ve Bilgen, 2017).

Öznel iyi oluş; olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ve yaşam doyumu şeklinde üç bileşenden oluşan, olumlu ruh sağlığı olarak tanımlanmaktadır ve yaşam deneyimlerine karşı verilen tepkilerin ve onların karşısındaki etkilenimlerin nasıl olacağını belirleyen önemli bir kavramdır (Deiner, 2009). Buradan hareketle, ergenlerle yapılan bir çalışmada psikolojik istismar ile öznel iyi oluş ilişkisinde psikolojik sağlık ve sosyal bağlılığının nasıl bir etkisinin olduğu araştırılmıştır. Psikolojik sağlık, sosyal bağlılık ve öznel iyi oluş, psikolojik istismar ile negatif yönlü bir ilişki göstermiştir. Psikolojik sağlamlığın, öznel iyi oluş ile psikolojik istismar arasındaki ilişkide sosyal bağlılıktan daha büyük bir etkinliğe sahip olduğu tespit edilmiştir (Bostan ve Erdinç, 2019). Benzer şekilde bir başka çalışmada, ergenlikte anne-babadan algılanan duygusal istismar ile problemleri davranışlar arasındaki ilişki, öz-yeterlik ve psikolojik sağlık etkenleri dikkate alınarak incelenmiştir. Duygusal istismarın öz-yeterlik ve psikolojik sağlık ve problemleri davranışları yordadığı sonucu literatür bulgularıyla tutarlı bir bilgi olarak sunulurken; öz-yeterlik ve psikolojik sağlık düzeyleri daha iyi olan ergenlerin anne-babadan gelen istismara karşı daha dayanıklı ve korunaklı olduklarının altı çizilmiştir (Arslan ve Balkıs, 2016).

Kadın katılımcılar ile; heteroseksüel bir ilişkide duygusal istismar deneyiminin kadınlar üzerinde nasıl bir etki bıraktığını açığa çıkarmak için yapılan nitel bir araştırmanın sonuçları göstermiştir ki; fiziksel bir istismar olmaksızın, erkekler tarafından uygulanan duygusal istismarın kadınların ruh sağlığı üzerinde uzun vadede olumsuz sonuçları vardır. Dahası, istismara maruz kalan kadınların ilişkideki rollere dair geliştirdikleri anlayışlarında erkeklerden ilişkideki otorite olmalarını bekledikleri, onlar tarafından yönlendirilen bir ilişkide olmayı olağan bulduklarına dair beklentilere sahip

oldukları belirtilmiştir. Kadınların bu tutumuna bağlı olarak da erkeklerin ilişkide her zaman haklı olan ve ilgi bekleyen taraf olmak gibi bir anlayış geliştirdikleri görülmüştür (Lammers, Ritchie ve Robertson, 2005).

Duygusal istismarın yaş ve cinsiyete göre nasıl farklılık gösterdiği araştırılan bir çalışmada, yaş ortalaması 27 olan katılımcılara ilişki içinde aşığılanma, cinsel istismar gibi farklı alt boyutlar bakımından da değerlendirme sağlayabilecek kapsamlı bir ölçek sunuldu. Ölçekten elde edilen bulgulara göre, yaş algılanan duygusal istismar için bir değişkendi. Genç katılımcıların duygusal istismara daha fazla maruz kaldıkları, yaş ilerledikçe bu durumun daha az yaşanır olduğu bilgisine ulaşıldı. Yaş ve cinsiyet birlikte ele alındığında, yaşlı kadınların yaşlı erkeklerden daha az duygusal istismara maruz kaldıkları tespit edildi. Kadınların erkelere göre istismara bağlı olarak yaşadıkları zarar ve kaybın erkeklerden daha yüksek olduğu vurgulandı (Karakurt ve Silver, 2013).

Duygusal istismar konusunda yapılan çalışmalarda sıklıkla üniversite öğrencilerinden oluşan örneklemeler kullanılmıştır. Romantik ilişkilerin farklı bir boyut kazandığı bu dönemde, gelişimsel açıdan da tamamlanması gereken görevler olduğu düşüncesi ilişkilerde yaşanan durumları etkilemekte ve farklılaştırmaktadır. Benlik saygısı ile algılanan duygusal istismar arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada, üniversite öğrencilerinin bağlanma türleri, yaş, cinsiyet, ilişki süresi, anne-babanın birliktelik durumu gibi değişkenler de dikkate alınarak betimsel bir araştırma yapılmıştır. Çalışmanın en temel sonuçlarından birisi benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin algıladıkları duygusal istismar düzeyinin daha düşük olmasıydı. Bununla birlikte, yaşın artması, kaçınmacı bağlanma stiline sahip olmak, erkek olmak, uzun süre romantik bir ilişkide olmak algılanan duygusal istismarı arttıran faktörler olarak saptanmıştır (Kılınçer ve Dost, 2014). Sosyal desteğin az olması durumunda istismara maruz kalma olasılığının arttığı daha önce iddia edilmişse de (Heise, Ellsberg ve Gottemoeller, 1999), bu çalışmada anlamlı bir yordayıcı olmadığı vurgulanmıştır.

Duygusal istismarın yaş ve cinsiyete göre nasıl değiştiğini incelemek için üniversite öğrencileriyle yapılan bir diğer çalışmada, öğrencilere öncelikli olarak duygusal istismar davranışlarından hangilerine maruz kaldıkları veya çevrelerinde gözlemledikleri sorulmuştur. Yanıtlara göre en çok ceza verme, yargılama ve önemsiz görme türündeki davranışların sık karşılaşıldığı belirtilmiştir. Bu davranışlar genel olarak

baskı uygulama ve sindirme başlıkları altında değerlendirilmiştir. Bu istismara maruz kalmak bakımından yaş ve cinsiyet değişkenleri karşılaştırıldığında kadın ve erkek olarak öğrencilerin birbirine yakın oranlara sahip olduklarını ve yaşın da bu hususta çeşitlilik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Seçim, 2019).

Psikolojik istismarın fiziksel bir istismar gibi gözle görülür etkilerinin olmamasından dolayı ihmal edilebileceğine ve fark edilemeyeceğine dikkat çekmek isteyen araştırmacıların yürüttüğü bir çalışmada, romantik ilişkisi olan 85 katılımcıya psikolojik istismar anketi uygulanmıştır. Katılımcıların orta düzeyde istismar edici davranışlara maruz kaldıkları saptanmıştır. Bu davranışlara maruz kalan katılımcıların yaklaşık yarısı istismara ilişkin farkındalıklarını, uygulanan anket ile kazandıklarını ifade etmiştir (Duman, 2019).

2.2.4. İstismara İlişkin Değişkenler

Psikolojik şiddet gören bireylerle yapılan bir çalışmada, yaş ve ırkın önemli bir farklılık göstermemesine rağmen eğitim düzeyinin şiddete maruz kalmak bakımından bir değişken olabileceğini göstermiştir. Buna göre eğitim seviyesi daha düşük bireylerin maruz kaldıkları şiddetin oranı diğer yetişkinlere göre daha fazladır (Coker, Smith, Bethea, King ve Mckeown, 2000).

İstismar uygulamasında cinsiyetler arası herhangi bir farklılık olup olmadığına bakıldığında çalışmalar gösteriyor ki; kadınlara özellikle gebelik dönemlerinde, eş tarafından uygulanan aşağılanmak, tehdit edilmek ve küçük düşürülmek gibi duygusal istismar davranışları, fiziksel ve cinsel şiddete göre çok daha fazla olmaktadır (Karaoğlu, Celbis, Ercan, Ilgar, Pehlivan, Güneş, Genç ve Eğri, 2005).

Duygusal istismarın boyutlarıyla ilgili yapılan bir çalışmada, istismara maruz kalmak bakımından kadınların erkeklerden daha büyük bir orana sahip olduğu saptanmıştır (Murty, Peek-Asa, Zwerling, Stromguist, Burmeister ve Merchant, 2003). Bu durumun, yalnızca kadın katılımcılara yapılan çalışmaların varlığına bir etkisinin olduğu düşünülmektedir. Yetişkin kadınlarla yapılan bir çalışmada, katılımcıların %75'inin istismara maruz kaldıkları ve en çok yaşadıkları şiddetin sözlü şiddet oldukları

sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde bir başka araştırmada, örneklemedeki farklı yaş gruplarındaki kadınların neredeyse %90'ının psikolojik şiddet türlerinden birine hayatlarında en az bir kez maruz kaldıkları görölmüştür (Karanis, 2016). Evli kadın katılımcılarla yapılan bir başka çalışmada ise, örneklemedeki kadınların yarısından çoğunun fiziksel şiddete maruz kaldıkları ve bu durumun yordayıcılarının ekonomik nedenler, bağımlılıklar, öfke kontrol problemleri gibi sorunlardan kaynaklandığı belirtilmiştir (Güler, Uzun, Boztaş ve Aydoğan, 2002).

İstismarı anlayıp onu ilişki içerisinde tanımlayabilmek ve daha sonra kişinin kendisini bu durumdan uzaklaştırabilmek adına bir adım atması çok da kolay olmamaktadır. Hatta tanımlanan bir istismar durumu olsa dahi bunu bir başka üçüncü kişiye aktarma konusunda da sorun doğabilmektedir. Yapılan bir çalışmada; kadınların eşleri tarafından maruz kaldıkları istismarı bildirme esnasında, başvurmuş oldukları uzmanın cinsiyetinin farklı olması sebebiyle bu bildirin kayıt altına alınmadığı söylenmektedir (Wong, Jonge, Wester, Mol, Römkens ve Lagro-Janssen 2006).

Erken çocukluk döneminde maruz kalınan istismar durumları yetişkinlikte birçok sorun ile karşı karşıya bırakabilmektedir. Yapılan bazı çalışmalara göre çocukluğunda istismara uğramış kadınların uğramayanlara oranla genel sağlıklarını daha zayıf algılamak ve hem fiziksel hem duygusal işlevsellik bakımından yetersiz olmak gibi durumlar içerisinde oldukları ortaya konmaktadır. Bu durumlara ek olarak çocukluğunda istismara maruz kalan kadınlarda sarhoşken araba kullanmak, riskli cinsel ilişkiler yaşantılamak gibi davranışlarda bulunmak; alkol bağımlılığı ve obezite gibi sorunları yaşama ihtimalleri istismar geçmişi olmayan kadınlara oranla daha fazla olmaktadır (Kalyon ve Yazıcı, 2020).

Sosyo-ekonomik düzey pek çok durum için bir değişken olarak ele alınmaktadır. İstismar söz konusu olduğunda ise özellikle çocukluk-ergenlik dönemindeki olası istismarda bir etken olabileceği araştırmalara konu olmuştur. Sosyo-ekonomik açıdan daha düşük seviyede yaşayan bir çocuğun herhangi bir istismar türüne maruz kalması daha iyi seviyelerdeki bir çocuğa göre daha yüksektir. Ancak bu yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların istismara maruz kalmadığı anlamına gelmemektedir. Bunun yanında aile içi yaşantı da buradaki önemli bir diğer noktadır. Benzer şekilde sosyo-ekonomik açıdan iyi bir düzeyde yaşayan ailelerde anne-baba arasındaki şiddet içerikli

iletişim daha az yaşanıyor gibi gözükse de önemsenmeyecek bir düzeyde değildir (Akbaş, 2014; Beckett, 2007; Öztop ve Özcan, 2010).

Medeni durumun istismar durumunda nasıl farklılaştığına dair çalışmalara sık rastlanmasa da, evli bireyler ile bekar bireyleri ayrı örneklemeler olarak ele alan pek çok çalışma vardır. Bunun yanında evlilik ilişkisinde doyumu irdelemek açısından araştırmaların biraz daha yoğunlaştığı görülmektedir. Özellikle kadına şiddet teması üzerinde yapılan çalışmalar, kadınların toplumsal cinsiyet rollerini nasıl algıladıkları, evliliklerine dair inançlarını, istismar durumuna ilişkin farkındalıklarını değerlendirmek amacıyla yapılmış araştırmalar mevcuttur (Aksoy, Çetin, İnanıcı, Polat, Sözen ve Yavuz, 2004; Keçeci ve Ekşi, 2020).

2.3. İlişki Doyumu

İnsan ilişki kurmaya yaşamının her aşamasında, farklı biçimlerde ihtiyaç duyan bir canlıdır. Kurulan tüm ilişkilerin kişiyi tatmin etmesi ve doyum sağlaması, kişinin ilişki kurma biçimlerini etkiler ve ilişkiden alınan doyuma bağlı olarak kişinin mental iyi oluş düzeyinde değişiklikler yaratır. Ebeveyn ilişkileri, akran ilişkileri, iş yaşamında kurulan ilişkilerde olduğu gibi oldukça büyük ve önemli bir yere sahip olan romantik ilişkilerde de ilişkiden alınan doyum kişiyi ne bakımından yönlendirdiğine göre bir nitelik kazanmaktadır. Sağlıklı ve mutlu edici ilişki biçimlerinin kişiye psikolojik anlamda iyi gelmesi ve yaşam doyumunu arttırması, bu konunun literatürce sıklıkla tartışılmasının önünü açan bir faktör olmaktadır.

İlişki doyumu bireyin, ilişkisiyle ilgili yapmış olduğu öznel değerlendirme sonucunda ulaştığı memnuniyet derecesinin bir göstergesidir (Hawkins, 1968). Bir başka ifadeyle, bireyin yaşamakta olduğu ilişkiye yönelik duygu, düşünce ve davranışlarını ifade etme şeklidir. Bu ifade edişin neticesinde olumlu değerlendirmelerin varlığı kişiyi ilişkiden alınan doyuma götürürken; olumsuz ifadelerin varlığı ise ilişkiye yönelik yaklaşımın tekrar değerlendirilmesine ve psikolojik iyi oluş düzeyinin olabilecek en iyi seviyede tutulmasının zorlaşması durumuna götürür (Hendrick, 1988). Kişinin kendi beklentileriyle partnerinin davranışları arasındaki ilişkiyi temsil eden ilişki doyumu, romantik ilişkilerin devamlılığını ve sağlıklı olmasını etkilemesi bakımından bir hassasiyet kazanmaktadır (Sabatelli, 1988). Burada yüksek bir ilişki doyumundan

bahsediliyorsa, beklentilerle partnerin davranışları arasındaki ilişki uyumunun da o denli yüksek olması gerekmektedir (Rusbult ve Bunk, 1993). Kişinin ilişkisine dair sahip olduğu olumlu tutum ve inançları, ilişkisini ne oranda sahipleneceği, sürdürmek isteyeceğini ve ilişki içinde ne kadar yakınlık kuracağını belirlemektedir (Rusbult, 1980).

İlişki doyumunun kuramsal açıdan ele alınışında etkileşim teorisine başvurulmaktadır. Teoride sosyal ilişkilerin yapısı ele alınmaktadır ve temelinde eğilim ile etkileşim arasındaki ilişki vardır. Eğilim kavramı literatürde sevgi, beğenme, çekicilik gibi terimlerin yerine de kullanılabilir. Eğilim-etkileşim ilişkisinin yanında ortak değerlere ve ilgi alanlarına sahip olma sosyal ilişkilerin önemli bir diğer özelliğidir. İlişkilerde beğenme, ortak değerler ve etkileşim genelde bir arada bulunmaktadır (Adams, 1967). Sosyal ilişkilerin bu yönlerinden hareketle romantik ilişkiler ele alındığında, ilişki içerisinde çiftlerin ortak yönleri, birbirlerine ne kadar çekici geldikleri ve buna bağlı olarak girdikleri etkileşimler taraflarca belirli karşılaştırmalara, gözden geçirmelere maruz bırakılır. Bu maruziyet sonrasında yapılan değerlendirme kişiyi ilişkideki doyumsuzluk veya doyumluluk uçlarından birisine yaklaştırmaktadır. Eğer yapılan değerlendirme olumlu noktalar bakımından daha zenginse kişinin ilişkiden aldığı doyum da o oranda fazladır. Aksi durumda ise ilişkiden alınan doyumun az olması ve ortak paydalarda buluşmanın zorluğu kendisini göstermektedir (Günay ve Hovardaoğlu, 2007). İlişki doyumuna ilişkin teori düzeyindeki bir diğer yaklaşım ise yatırım modelidir. Buna göre de kişinin ilişkisine yaptığı yatırıma bağlı olarak yaptığı değerlendirmeler ilişkisini sürdürüp sürdürmeme konusunda bir faktör olabilmektedir. Bu, kişinin mevcut ilişkisi içinde tarafların ilişkideki yerleri açısından bir karşılaştırma olabileceği gibi mevcut ilişkinin dışında bir başka ilişkideki olası mutluluk ve doyum seviyesinin düşünülmesini de gündeme getirebilir (Rusbult, 1983).

İlişki doyumu, insanın karşısındakiyle doğrudan bir etkileşim ve paylaşımına dayandığı için kişiyi pek çok açıdan etkileyebilmektedir. İlişki doyumu bireyin ilişkisine dair sahip olduğu pozitif tutumdur (Arriaga, 2001). Bu her şeyden önce sağlıklı ve devamlılığı olan bir ilişki için gereklidir. Kişinin yaşadığı ilişki içindeki mutluluğu, hem partneriyle paylaşabilmesi hem de yaşamdan genel bir doyum sağlanabilmesi bakımından değerlidir (Myers ve Diener, 1996).

İlişki doyumu, kuramsal açıdan ele alındığında ise farklı noktalar bakımından önem kazanmaktadır. Gelişim kuramlarına göre yakınlık ihtiyacının karşılanması için romantik ilişkilere ihtiyaç vardır ve bu ilişkilerden sağlanan yüksek tatmin ve doyum kişinin bu ihtiyacını iyi bir seviyede karşılayabilecektir (Sullivan, 2013). Bunun yanında bağlanma stilleri ve erken dönem yaşantıları da ilişki kurma biçimini etkilemesi sebebiyle ilişki doyumu ile ilişkisi bakımından incelenebilmektedir. Güvenli bağlanma yaşamın pek çok alanında olduğu gibi romantik ilişkilerde de önem arz etmektedir. Erken dönem şemalar yaşamın ilk dönemlerindeki yaşantılara bağlı olarak oluşan kalıplardır ve ilerleyen dönemde kurulan ilişkilerin kalitesini ve doyumunu etkilemektedir. Bu dönemde oluşmuş uyum bozucu şemalar, romantik ilişki içerisinde kişinin ilişkiden aldığı doyumun daha az olmasına sebep olabilmektedir (Sydner, 1999). Bu sebebiyet terk edilme korkusu, duygusal yoksunluk, boyun eğicilik, fedakarlık gibi şemalarla karakterizedir. Bu uyumsuz şemalara göre kişiler, partnerlerine karşı güven problemi yaşayabilmekte, aşırı ilgi ihtiyacı hissedebilmekte, partnerine bağımlı olma, kendi sınırlarını koruyamayan-saygı duymayan, veya kendini değersizleştiren davranışlar sergileyebilmektedir (Dumitrescu ve Rusu, 2012).

Rogers (1959) ise hümanizm odaklı bir yaklaşımla ilişkiden doyum alabilmek için koşulsuz kabul, anlayış, açıklık gibi faktörlerin önemine ve bunların partnerlerin karşılıklı olarak sergilemesi gerektiğine vurgu yapmaktadır.

2.3.1. İlişki Doyumunu Etkileyen Faktörler

İlişki doyumu, ilişkinin sürekliliği bakımından oldukça önemlidir (Hendrick ve Hendrick, 1995) ve bu sebeple ilişki doyumunun etkilendiği faktörler de dikkatle incelenmelidir. Bireysel faktörler olduğu kadar çevresel faktörlerden de etkilenen bu süreç sağlıklı ilişkilerden söz edebilmenin en temel gerekliliklerindedir. Genel anlamda literatüre bakıldığında, empatik tutum, problem çözme becerileri, depresif duygu durum, ilişkide algılanan stres, iletişim tarzları, bağlanma stilleri, mükemmeliyetçi yaklaşım gibi faktörler ilişki doyumunu etkilemektedir (Saraç, Hamamcı ve Gürçay, 2015).

İlişki doyumunun etkilendiği en önemli faktörlerden birisi ilişki içindeki iletişimdir. Bu iletişim etkili ve işlevsel bir iletişim olduğu oranda taraflara ilişkiden bir doyum sağlayacaktır. Çünkü partnerler olarak kişilerin ilişkiye dair farkındalığı,

muhtemel sorunların çözümüne yaklaşımı ve ilişki için harcadıkları çaba bununla orantılı olarak bir gelişim gösterecektir (Overall, Fletcher, Simpson ve Sibley, 2009).

İlişki doyumu ilişki içindeki kişilerin birbirlerinden ne beklediklerinden önemli oranda etkilenmektedir. Beklentilerin karşılandığı oranda ilişkiden alınan doyum artacağı gibi, ilişkiye ve partnere dair gerçekçi beklentilere sahip olmak da burada dikkat edilmesi gereken bir husustur. Gerçekçi olmayan beklenti ve hedefler tarafların birbirinden uzaklaşmasını, ilişkinin mutsuzluğu tetikleyici bir faktör haline gelmesine sebep olacaktır. Daha önce de bahsi geçtiği üzere burada kişilerin birbirleriyle kurdukları etkili iletişim; dinleme, anlama, anlaşılma ve yeniden değerlendirme süreçlerini beraberinde getirerek ilişkinin sağlıklı ilerlemesine katkı yapacaktır (Sabatelli, 1988).

İlişkide yaşanan problemlerin çözümüne ilişkin kullanılan stratejiler ilişkiyi etkileyen bir diğer önemli husustur. Kişiler yaşadıkları sorunun farkında olmalı, sağlıklı tepkiler verebilmeli ve çözümü için de aynı işlevselliği sergileyebilmelidir. Burada elbette bireysel faktörler devreye girmektedir. Kişilik yapıları, gelişim dönemlerinde benimsenmiş kültürel değerler ve kişinin bireysel problem çözme stratejileri bu sürecin nasıl yaşanılacağını belirleyecektir (Hünler ve Gençöz, 2003).

Bağlanma stilleri ilişki doyumu ile ilişkilendirilen kavramlardan birisidir. Bowlby'nin (1988) geliştirmiş olduğu bağlanma kuramına göre, kişilerin ilişkilerinde başkalarına güvenme ve beklentilerine yanıt alma konularını içeren başkaları modeli ile; kişinin, bakım verenle arasında gelişen ilişkinin neticesinde oluşan benlik modeli, kişinin içsel süreçlerini ve dolayısıyla da ilişki kurma biçimlerini etkilemektedir (Glimore, 1990). Yapılan çalışmalar göstermiştir ki; güvenli bağlanma davranışı gösteren kişilerin ilişkilerinde daha pozitif davranışlar sergilemekte ve partnerlerinde de olumlu duygular uyandırmaktadır (Chappel ve Davis, 1998). Bununla ilişkili olarak da ilişkiden alınan doyum da daha fazla olmaktadır (Karataş, 2019).

Çeşitli alanlarla yapılan çalışmalar ışığında romantik ilişkiden alınan doyumun duygusal zeka ile ilişkisi olduğu ortaya çıkmaktadır. Bireyin duygusal zekası ile kendi ilişkisinden aldığı doyum ve partnerinin ilişkiden aldığı doyum arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmaktadır. Araştırmaya göre kişinin; hayatının birçok alanında duygularını anlayan, iyi yönetebilen, kimi zaman dizginleyebilen biri olması hayattan

doyum sağlayabilmesi ile mümkün olabilmektedir (Malouff, Schutte ve Thorsteinsson, 2014).

Literatüre göre ilişki doyumunun yordayıcılarından biri olarak akılcı olmayan tutum ve inançlar ele alınmaktadır. Kurulan romantik ilişkiler kişilerin bilişsel ve duyuşsal süreçlerinden bağımsız ilerlememektedir. Dolayısıyla gerçekçi inançlara sahip olmak ilişkinin devamlılığı için önem kazanmaktadır (Whisman ve Friedman, 1998). Romantik ilişkilerdeki akılcı olmayan inançlar partnerlerin birbirlerinin kişiliklerini değiştirmeye yeltenecek tavırlar sergilemelerine neden olmaktadır. Rasyonel bir düşünme biçimi ile ilişkide bulunmak, ilişkiye olan uyumu arttıracaktır. Akılcı olmayan tutumlar ise, kişilerin ortak düşünme süreçlerini de etkileyerek ilişkide bir gerginlik ve uzlaşamama sorununu beraberinde getirecektir (Akbaba ve Erol, 2018). Öte yandan ilişkideki bu rasyonalite azlığının depresyon, anksiyete, stres ve negatif mükemmeliyetçilik ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Uebelacker ve Whisman, 2005).

İlişki doyumunu bilişsel süreçler gibi duygusal etkilenim süreçlerinden de önemli oranda etkilenmektedir. Olumsuz duygulanım süreçlerinde kişilerin öznel iyi oluşlarının iyi olmamasına bağlı olarak ilişkilerinden de istedikleri doyumu alamayacağı düşünülmektedir. Depresif olma veya ilişki içinde stresli hissetme durumu bireylerin kendilerini ilişkiden çekmesine ve partnerleriyle daha az iletişim kurmasına sebep olmaktadır (Sternberg, 1997). Bununla birlikte ilişki içindeki desteğin varlığı da ayrıca dikkat edilmesi gereken bir unsurdur. İlişki içindeki destek ne oranda yüksekse kişilerin kendilerini ilişkiye o oranda ait hissetmekte ve ilişkiden daha fazla doyum almaktadır (Cramer, 2004).

Mükemmeliyetçilik de ilişki doyumu ile ilişkisi araştırılmış bir başka kavramdır. Buna göre mükemmeliyetçi tutumların varlığı ilişkinin kalitesini ve ilişkiden alınan doyumu negatif yönde etkilemektedir (Stoeber, 2012). Bununla birlikte partnerin çekiciliği mükemmeliyetçilik algısından bağımsız gerçekçi bir algıyla değerlendirildiğinde, ilişki doyumuna olumlu katkıda bulunabilecek bir faktör olarak ele alınmıştır (Bilecen, 2007).

İlişki doyumu, ilişki içerisinde bulunanların kişiliklerinin bir yansıması olarak da düşünülmektedir. İlişki doyumunun ilişkiye dair yapılan öznel bir değerlendirme

olduğuna vurgu yapıldığında, bireylerin kişilik özellikleri ve kendilerine özgü davranışları romantik ilişkiye bakış açılarını ve buna bağlı olarak partner seçimlerini etkilemektedir (Malouff, Schutte ve Thorsteinsson, 2014).

İlişki doyumunun cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular birbirleriyle bir tutarlılık göstermemektedir ve bu sebeple de ilişkiden alınan doyuma cinsiyetin bir etkisinin olup olmadığı tartışılmaktadır. İlişki doyumunun cinsiyete göre nasıl farklılaştığını incelemek için yapılan bir meta-analiz çalışmasında, cinsiyetler arasında çok küçük bir farklılaşma olduğu, çalışmaların detaylıca incelenmesi sonucunda kadınların ilişki doyumunun erkeklerden daha az olduğu yönünde bir eğilim olduğu saptanmıştır (Jackson, Miller, Oka ve Henry, 2014). Türkiye’de yapılan bir meta-analiz çalışmasında da benzer sonuçlar elde edilmiş olup kadın erkek arasında ilişki doyumu bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma saptanmamıştır (Saticı ve Deniz, 2018). Cinsiyetin bağımsız değişken olarak incelendiği bir başka çalışmada, cinsiyet ile doyum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamış ve cinsiyetin doyumun bir yordayıcısı olmadığı sonucuna varılmıştır. Bunun yanında cinsiyetin doyum için önemli bir yordayıcı olduğunu öne süren çalışmalar da mevcuttur (Öcal Yüceol, 2016). Cinsiyet stereotipleriyle ilişkiden alınan doyum ilişkisinin incelendiği bir başka çalışmanın sonucuna göre, erkeklerin hakimiyet kurdukları ilişkilerden daha fazla doyum aldıkları görülmüştür (Sakallı Uğurlu, 2016).

2.3.2. İlişki Doyumuyla İlgili Yapılan Çalışmalar

Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada, cinsiyet, yaş, sınıf, ilişki durumu, ilişki süresi gibi sosyo-demografik değişkenler ile romantik ilişki doyumu, ilişkilere dair akılcı olmayan tutumlarla ilişkilendirilerek incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre; ilişki durumunun ilişki doyumunun önemli bir yordayıcısı olduğu saptanmıştır. İlişkinin süresi ve niteliği arttıkça ilişkiden alınan doyumun arttığı görülmüştür. Diğer sosyo-demografik değişkenler bakımından ise anlamlı bir sonuç elde edilememiştir (Saraç, Hamamcı ve Güçray, 2015).

İlişki doyumuyla sıklıkla birlikte incelenen kavramlardan birisi kıskançlık olmuştur. Romantik kıskançlığın, bağlanma stilleri, benlik saygısı, kişilik özellikleri ve ilişki doyumu açısından incelendiği bir çalışmada; cinsiyetler açısından bir farklılaşma

olup olmadığına bakılmıştır. Cinsiyetler kıskançlık, kişilik özellikleri ve doyum ilişkisi söz konusu olduğunda bir farklılaşma göstermiştir. Buna göre kadınların daha dışa dönük olmaları durumunda daha fazla duygusal kıskançlık sergiledikleri saptanmıştır. Burada dışadönüklük bireyin neşeli, hayat dolu, konuşkan olması gibi olumlu özelliklerle birlikte sosyal baskın olma, araçsallık gibi özellikleri de temsil eder. Buna bağlı olarak da kadınların dışa dönüklükte ilişkideki baskın karakter olma talebi ve duygusal anlamda kıskançlık yaşamaları ilişki doyum düzeyini etkilemektedir. Erkeklerde ise anlamlı farklılık bağlanma stillerinde gözlemlenmiştir. Kaçınan bağlanma stiline sahip erkekler bilişsel düzeyde daha fazla kıskançlık sergilemiş ve bunun, ilişki doyumunu açısından da bir yordayıcı olduğu belirtilmiştir (Curun ve Çapkın, 2014).

Gelişim psikolojisinin önemli konuları olan bağlanma stilleri ve ilişkiler sıklıkla bir arada incelenmiş başlıklar olmuştur. Romantik ilişkideki bireylerin ilişki doyumlarının bağlanma stilleri, benlik saygısı, ve kişilerarası ilişki tarzları açısından ele alındığı bir çalışmada, literatür bulgularıyla tutarlılık gösteren, erkeklerin daha kaygılı bağlanmış olduğu sonucu elde edilmiştir. Kaygılı bağlanma ilişki içindeki güven algısını ve dolayısıyla da ilişki doyumunu etkileyen bir faktördür. Bu aynı zamanda düşük benlik saygısı ile paralellik göstermektedir. Ayrıca ilişki süresinin daha uzun olması da ilişki doyumunun arttığı yönünde bir gelişim göstermiştir (Kırt Gülaydın ve Semerci, 2018).

Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, romantik kıskançlık ve ilişki doyumunu arasındaki ilişkiyi inceleyen bir başka çalışmada, genç ve orta yetişkinlerden oluşan bir örnekleme çalışılmıştır. Literatürle tutarlı sonuçlar elde edilen araştırmanın bulgularına göre, bağlanma stilleri ilişki doyumunun ve ilişki içerisindeki kıskançlık içeren davranışların önemli bir yordayıcısıdır. Kaçınmacı bağlanma stiline sahip kimselerin ilişkiye ve partnerlerine dair daha fazla kaygı-güvensizlik hissettikleri; bununla ilişkili olarak ilişkiden memnuniyet oranların daha düşük olduğu ve daha az doyum aldıkları vurgulanmıştır. Çalışmanın diğer çalışmalardan farklı olarak elde ettiği sonuç ise, erkeklerin aksine kadınların kıskançlık içeren davranışları daha fazla sergilediği ve buna bağlı olarak daha fazla güven problemi yaşadıklarıdır (Sümer, 2017).

Üniversite öğrencilerinin sıklıkla yardım talebinde buldukları konulardan biri romantik ilişkiler olmuştur (Güneri, 2006). İlişkiye dair geliştirici ve ilerletici adımlar atmak konusunda kişiyi harekete geçiren bu durum neticesinde ilişki geliştirme

programlarının varlığının nasıl bir etkisi olacağı araştırmalara konu olmuştur. İlişki geliştirme programları kişileri ilişki içerisinde yaşayabilecekleri sorunlara ve bunlarla nasıl başa çıkabileceklerine hazırlayan önleyici bir programdır. Sıklıkla evli bireyler için çalışılsa da evlilik öncesi ilişkide olan kişilerle de çalışılmıştır (Yılmaz ve Kalkan, 2010). Üniversite öğrencilerinden oluşan bir örneklemde ilişki geliştirme programlarının ilişki doyumuna etkisinin incelendiği bir çalışmada, bireylerin dahil oldukları programlar neticesinde iletişim becerilerinin daha etkin kullanabildiği ve ilişkiden aldıkları doyumun arttığı gözlemlenmiştir (Yalçın ve Ersever, 2010).

İlişki geliştirme programlarıyla ilgili bir başka çalışmada ise, Romantik İlişki Geliştirme Programı'nın ilişki içindeki genç yetişkinlerin ilişki doyumlarına etkisi incelenmiştir. Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı bu çalışmada, programın çiftlerin ilişki doyumlarını arttırdığı istatistiksel olarak anlamlı bir bulgu niteliğinde elde edilmiştir. Romantik inanç düzeyinde herhangi bir değişim söz konusu olmazken, katılımcıların öznel değerlendirmeleri de dikkate alınmış olup bu gibi ilişki geliştirici programların ilişki doyumunu arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır (şirin ve Bayrakçı, 2020).

Yalnızlık ve ait olma ihtiyacı ilişki kurmanın temel motivasyonlarındanır. Bu durumun ilişki doyumuna yansımalarının nasıl olduğunun araştırıldığı bir çalışmada, katılımcılara sunulan ölçekler neticesinde kişilerin yalnızlığı, ait olma ihtiyacını ve ilişki doyumunu nasıl değerlendirdikleri incelenmiştir. Çalışmanın bulgularına göre yalnızlık hissini daha fazla yaşayanlar daha güçlü bir ait olma ihtiyacı hissetmektedir. Bununla birlikte yalnız yaşayan kişiler ait olma ve ilişki doyumunu açısından birlikte karşılaştırıldığında, bu kişiler ilişkilerinde daha az aidiyet hissettiklerini ve buna bağlı olarak da daha az ilişki doyumunu yaşadıklarını ifade ettiler. Çalışmanın istatistiksel olarak anlamlı bu bulgularının yanında, yalnızlık hissini bireysel faktörlerden kaynaklanabileceği, kişilerin çevreleriyle ne kadar güçlü ve sağlıklı ilişkiler kurduğuyla ilişkili olabileceğine dair çıkarımları mevcuttur (Mellor, Stokes, Firth, Hayashi ve Cummins, 2008).

Bireylerin değer yargılarının ilişkiye dair algılanan memnuniyeti nasıl etkilediğinin araştırıldığı bir çalışmada, toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumlar, sahip olunan dini bilgiler, benimsenmiş cinsel mitler gibi değişkenlere göre bu durumun nasıl

bir değişkenlik göstereceği değerlendirilmiştir. Cinsiyet de göz önüne alındığında çıkan sonuçlara göre, toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumları daha eşitlikçi olan, daha fazla dini bilgiye sahip ve daha fazla dini aktiviteye yer veren, cinsel mitleri daha az benimsemiş olan kadınların ilişkiye dair memnuniyetleri erkeklere göre daha fazla çıkmıştır (Temelli, 2018).

İlişkisel belirsizlik kavramına ilişkin yapılan bir çalışmada, kişilerin romantik ilişkiindeki gelecek zaman yönelimi, çatışma çözme yönelimi ve ilişki doyumunu arasındaki ilişki incelenmiş olup belirsizliğin ilişki doyumunu için bir yordayıcı olduğu, gelecek zaman yöneliminin ise benlik üzerinde bir etki yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. İlişki içindeki belirsizlik ilişki için olumsuz bir durum olarak ele alınmakta ve kişinin hem ilişki doyumunu hem de genel iyilik halini etkilemektedir (Büyükşahin Sunal ve Gürcan, 2015).

2.3.3. İlişki Doyumu ve Psikiyatrik Bozukluklar

İlişki doyumunun etkilendiği ve karşısında şekillendiği en önemli durumlardan biri kişilerin sahip olduğu psikiyatrik bozukluklarıdır. İlişki kurma biçimlerinde kişilik özelliklerinin özellikle ön plana çıkıyor oluşu yapılan araştırmalarda da görülmektedir. İlişki doyumunu ile ilişkilendirilen bu kişilik yapılanmalarından biri narsizmdir. Narsizm, benlik yapısındaki temel kusur olarak tanımlanmaktadır. Bu temel kusurlar, düşük benlik saygısı, depresif duygu durumu, değersizlik, reddedilme hissi gibi durumlar olup güven verme açlığı ile karakterizedir (Kohut, 2004). Bu kişilik özelliklerinin kişinin bağlanma sürecini olumsuz etkilemesi ve güvensiz bağlanmış kişiler olduğu düşünöldüğünde, ilişkilerinde alabileceği doyumun daha düşük seviyede olacağı sonucuna varılmaktadır. Bu hipotezi desteklemek amacıyla yapılan bir çalışmada, narsistik kişilik eğilimi yüksek kişilerin ilişki doyumunu, ilişki bağlanımı ve benlik saygıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Narsistik kişilik yapılanması ile ilişki doyumunu, benlik saygısı ve ilişki bağlanımı arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Cinsiyet özelinde bu durum karşılaştırıldığında, kadınların narsistik kişilik özellikleriyle ilişki doyumları arasında negatif yönlü istatistiksel bir anlamlılık sergilemiştir. İlişki bağlanımı konusunda ise her iki cinsiyet için de negatif yönlü anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Narsistik kişilik eğilimi arttıkça bu

değişkenlerle kurulan negatif ilişkiler orta düzeyden güçlü düzeye doğru bir ilerleme göstermiştir (Doğaner, 2014).

Romantik ilişkilerde duygulanım süreçleri oldukça önemlidir ve duyguların düzenlenmesine ilişkin yaşanan herhangi bir zorluk bu süreci doğrudan etkilemektedir. Sağlıklı duygusal tepkilerin verilemediği ve karşı tarafın duygusunu benimseyemediği bu durum, ilişki içerisinde olan birinin ilişkiye tam anlamıyla dahil olamaması, kendisini yetersiz ifade etmesi gibi durumlara sebep olmaktadır. Duygu düzenleme güçlüğü ile sıklıkla bir arada değerlendirilen depresyon, ilişki doyumunu olumsuz etkileyebilecek bir faktör olarak sunulmaktadır. Depresyonun başka patolojilere zemin hazırladığı göz önüne alındığında anksiyeteli kişilerin de benzer şekilde ilişkilerine dair tatmin olma duygusu bakımından bir yoksunluk çekeceği düşünülebilir (Aldao, Nolen-Hoeksema ve Schweizer, 2010). Bunun yanında, duygu düzenleme güçlüğü'nün önemli bir bileşen olduğu Borderline Kişilik Bozukluğu söz konusu olduğunda, bunu ilişki doyumunu olumsuz etkileyebilecek bir etken olarak ele almak mümkün olacaktır (Linehan, 2018). Literatüre bakıldığında, bu çıkarımları destekleyecek çalışmalar mevcuttur. Duygu düzenleme güçlüğü'nün, romantik ilişki doyumunu ve kişiler arası tarz ile ilişkisinin incelendiği bir çalışmada, duygu düzenlemede çekilen güçlük arttıkça ilişkiden alınan doyumun azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca kişiler arası ilişkilerde olumsuz tarzların kullanımının da ilişki doyumunu olumsuz etkilediği vurgulanmıştır (Karataş, 2019).

Romantik ilişkilerde mükemmeliyetçi tutumların ilişkideki iyilik halini nasıl etkilediğini değerlendirmek için yapılan bir başka çalışmada, üniversite öğrencileri arasında sosyal medya kullanımının bu durum için bir yordayıcı olup olmayacağı dikkate alınarak bir inceleme yapılmıştır. Sosyal medyanın bağımlılık düzeyinde kullanımının mükemmeliyetçiliği pozitif anlamda etkilediği fakat bunun devamında ilişkideki iyilik halini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal medya kullanımından kaynaklı artan mükemmeliyetçilik de, iyilik halini olumsuz etkileyerek sosyal medyayla benzer etkiler yaratmaktadır (Saticı, 2019). Benzer alanda yapılmış bir diğer çalışmanın sonuçları da, internet kullanımının, bireyin yalnızlık seviyesini arttırdığı ve bunun sonucunda romantik ilişkiden alınan doyumunu azalttığı şeklinde bu bulgularla bir tutarlılık göstermektedir (Durmaz, 2019).

Travmatik yaşam olayları kişiyi yaşamın pek çok alanında olumsuz etkilemektedir. Özellikle erken dönem travmatik deneyimler, ilişki kurma biçimlerini ve yetişkinlik dönemi kişilik yapılanmalarını etkilediği için, kurulan ilişkileri de etkilemektedir (Herman, 2015). Romantik ilişkilerdeki yakınlık ve paylaşımlarda olumsuz yaşam deneyimlerinin izleri görülebilmektedir. Hissedilen kaygı ve korku, zaman zaman bilişsel çarpıtmalara neden olabilmekte ve ilişkinin kalitesini olumsuz bir yönde değiştirmektedir. Bu aynı zamanda kişilerin şiddete dair tutumlarını etkileyebilmekte ve hatta ilişkilerinde psikolojik veya fiziksel şiddete başvurmalarına sebep olabilmektedir (Erberk, Eradamlar, Beştepe, Akar ve Alpkan, 2004). İlişki doyumu ile yakın ilişkili olan ilişkideki uyum kavramının travmatik deneyimlerden nasıl etkilendiğinin araştırıldığı bir çalışmada, evli çiftler arasındaki ilişki uyumu, uyum bozucu şemalar, bağlanma stilleri ve travmatik deneyimler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Daha önceki çalışmalarda da vurgulandığı üzere bağlanma stillerinin, özellikle de kaçınmacı ve güvensiz bağlanmanın ilişkiyi olumsuz etkilediği sonucu literatürle tutarlılık gösteren bir sonuçken; travmatik yaşam olaylarının da ilişkinin seyrinde olumsuz dalgalanmalar yaratabileceği dikkate alınması gereken bir diğer önemli sonuçtur (Karpuz İlericiler, 2015).

3. YÖNTEM

3.1. Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini; çalışmaya gönüllü katılım sağlayan 50 çift oluşturmaktadır. Katılımcıların 18 yaş ve üzerinde olan, en az 6 ay romantik bir ilişkisi bulunan üniversite öğrencileri olmaları gerekmektedir. Bilgilendirilmiş onamları neticesinde yanıtları gizli tutularak, verileri yalnızca araştırma için kullanılmaktadır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Konu ile ilgili form ve ölçekler katılımcılara sosyal medya araçlarıyla çevrimiçi olarak iletilmiştir. Form ve ölçeklerden elde edilen yanıtlara göre belirlenmiş skorlar, bağımsız örneklem t-tesisi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve korelasyon analizi ile araştırma hipotezlerinde belirtilen değişkenlere göre gruplar arasında bir farklılık olup olmadığını ve birbirleriyle ilişki olabilecek değişkenleri saptayabilmek için SPSS üzerinden analiz edilmiştir. Veriler %95 güven aralığında test edilmiştir.

3.2.1. **Demografik Bilgi Formu:** Bu form ile çalışmaya katılan kişiler hakkında detaylı bilgi elde etmek amaçlanmaktadır. Katılımcılardan bu form ile; cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi, medeni durum, ilişki süresi, katılımcılara verilecek numaranın doldurulacağı kısım ve son olarak katılımcıların fiziksel ve psikolojik şiddetin yaygınlığına yönelik genel algılarına dair bir soru yöneltilmektedir.

3.2.2. **İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği:** Ölçek, Yılmaz (2018) tarafından geliştirilmiştir. Duygusal manipülasyonu, manipülatif tutum ve davranışları ölçecek Türkçe ve özgün bir ölçüm aracı elde etmek amacıyla geliştirilmiştir. 5'li likert tipi bir ölçek olup değerlendirme seçenekleri Bana Hiç Benzemiyor (1) ve Bana Tamamen Benziyor (5) arasında değişmektedir. Ölçeğin beş alt boyutu vardır ve bunlar saldırgan manipülasyon, duygusal manipülasyon, kurban seçimi, kendini gizleme ve strateji kullanma şeklindedir. Ölçekte toplam 39 madde vardır. Ölçekten alınan puanların yüksek olması kişilerin manipülatif

davranışlar sergilemeye yatkın olduğunu göstermektedir. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach(α) değerleri; Saldırgan Manipülasyon boyutu için Cronbach (α)=.953, Duygusal Manipülasyon boyutu için Cronbach (α)=.917, Kurban Seçimi Boyutu için Cronbach (α)=.940, Kendini Gizleme boyutu için Cronbach (α)=.927, Strateji Kullanma boyutu için Cronbach (α)=.919 ve ölçek geneli için ise Cronbach (α)=.892 olarak elde edilmiştir. Spearman Brown formülüyle hesaplanan iki yarı test güvenilirliği .888 ve Guttman Split-Half tekniği kullanılarak hesaplanan iki yarı test güvenilirliği de .877 çıkmıştır.

3.2.3. **Romantik İlişkiyi Değerlendirme Ölçeği (RİDÖ):** Ölçek, üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde algıladıkları istismarı değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte 70 madde vardır. 5'li likert tipi bir ölçek olup değerlendirme ölçütleri Hiçbir zaman (1), Nadiren (2), Bazen (3), Sıklıkla (4) ve Çok sık (5) olarak puan almaktadır. Ölçekten en düşük alınabilecek puan 70, en yüksek puan 350 olmaktadır. Alınan puanın yüksek oluşu ilişkideki istismarın yüksek olduğunu göstermektedir. Tek boyutlu bir ölçektir. RİDÖ'nün Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,97 olarak saptanmıştır (Kılınçer ve Tuzgöl Dost, 2013).

3.2.4. **İlişki Doyum Ölçeği (İDÖ):** Ölçek Hendrick (1988) tarafından geliştirilmiş bir ölçek olup 7 maddelik, 7'li likert tipi bir öz bildirim ölçeğidir (Akdur ve Aslan, 2017). Değerlendirme ölçütleri sorulara göre; Hiç karşılamıyor (1) ve Çok iyi karşılıyor (7), Hiç memnun değilim (1) ve Çok memnunum (7), Çok daha kötü (1) ve Çok daha iyi (7), Hiçbir zaman (1) ve Her zaman (7), Hiç karşılamıyor (1) ve Tamamen Karşılıyor (7), Hiç sevmiyorum (1) ve Çok seviyorum (7), Hiç yok (1) ve Çok fazla problem var (7) arasında değişmektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Curun (2001) tarafından, duygusal birlikteliği olan 140 üniversite öğrencisi ile yapılmıştır. İç tutarlılık katsayısı .86 olarak saptanmıştır. Ölçekte 4 ve 7. maddeler ters puanlanmaktadır ve ölçekten alınan puanlar artması ilişki doyumunun da arttığını göstermektedir (Ulutaş, 2018).

4. BULGULAR

Çalışmaya dahil olan katılımcılara dair betimleyici istatistikler sunulmuştur. Buna göre çalışmaya dahil olan 50 çift vardır ve her iki cinsiyetten de eşit sayıda katılımcı vardır (Tablo 1). Katılımcıların yaşları 20 ile 35 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 25.66'dır.

Tablo 1: Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kadın	50	%50
Erkek	50	%50

Katılımcıların eğitim düzeylerine bakıldığında %60'ının(n=60) lisans seviyesinde bir eğitim seviyesine sahip olduğu, %26'sının(n=26) yüksek lisans seviyesinde, %11'nin(n=11) ise doktora seviyesinde bir eğitim seviyesine sahip olduğu görülmüştür. Katılımcıların yalnızca %3'ünün (n=3) eğitim seviyesi ön lisans seviyesindedir (Tablo 2).

Tablo 2: Eğitim Seviyesi Dağılımı

Eğitim seviyesi	N	%
Önlisans	3	%3
Lisans	60	%60
Yüksek Lisans	26	%26
Doktora	11	%11

Katılımcıların gelir seviyelerine bakıldığında %4'ünün (n=4) düşük, %75'inin (n=75) orta ve %21'inin (n=21) yüksek gelir seviyesine sahip oldukları görülmüştür (Tablo 3).

Tablo 3: Gelir Seviyeleri

Gelir Seviyesi Durumu	N	%
Düşük	4	%4
Orta	75	%75
Yüksek	21	%21

Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde %68'inin (n=68) partner/sevgili, %8'inin (n=8) nişanlı/sözlü ve %24'ünün (n=24) evli olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4).

Tablo 4: Medeni Durum

Medeni Durum	N	%
Partner/Sevgili	68	%68
Sözlü/Nişanlı	8	%8
Evli	24	%24

Katılımcılara yöneltilen “Sizce ilişkilerde psikolojik şiddet mi daha yaygındır fiziksel şiddet mi?” sorusuna alınan yanıtlara bakıldığında katılımcıların %86'sının (n=86) psikolojik şiddetin daha fazla olduğunu düşündüğü görülmüştür. Katılımcıların %1'i (n=1) bu soruya fiziksel şiddet, %9'u (n=9) her ikisi de ve %4'ü (n=4) fikrim yok şeklinde yanıt vermiştir (Tablo 5).

Tablo 5: Katılımcıların İlişkilerde Karşılaşılan Şiddet Türüne İlişkin Yanıtları

Şiddet Türü	N	%
Psikolojik Şiddet	86	%86
Fiziksel Şiddet	1	%1
Her ikisi de	9	%9
Fikrim yok	4	%4

Katılımcıların ilişki sürelerine ait istatistikler incelendiğinde ilişki sürelerinin 6 ay ile 120 ay arasında değiştiği ve örneklemin ilişki süresi ortalamasının 42,6 ay olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 6: Ölçek Skorlarının Dağılım Normalliği Test Analizi

Ölçek	N	Ort.	SS	Min.	Max.	Kolmogorov-Smirnov test istatistiği
Manipülasyon	100	91.11	24.58	49	156	.095
İDÖ	100	43.20	5.19	21	49	.171
RİDÖ	100	92.75	23.04	70	170	.175

Çalışmada kullanılan ölçeklerden elde edilen skorların normal dağılıma uygun olup olmadığını incelemek için Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır ve sonuçlar verilerin normal dağıldığını göstermiştir ($p < .05$) (Tablo 6).

Tablo 7: Cinsiyet değişkeni ile RİDÖ skorları arasındaki istatistiksel farklılığı incelemek için yapılan bağımsız örneklem t-testi analizi

	Grup	N	Ort.	SS	SE	T	P
İlişkide Algılanan İstismar (RİDÖ)	Kadın	50	83.74	15.05	2.12		
	Erkek	50	101.76	26.08	3.69	4.23	<.05

Cinsiyet değişkeninin, ilişkide algılanan istismarı ölçmek için kullanılan RİDÖ skorlarına göre nasıl farklılaştığını incelemek için yapılan t-testi analiz sonucuna göre; erkeklerin puan ortalamalarının kadınlardan daha yüksek olduğu ve p değerinin .05'ten küçük olmasından dolayı istatistiksel anlamlılık gösterdiği (t değeri=4.23) sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 7).

Tablo 8: RİDÖ skorlarının farklı eğitim seviyesindeki gruplardaki farklılaşma durumunu incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA)

Ölçek	Grup	N	Ort.	SS	SE	F	P
RİDÖ	Önlisans	3	103.33	49.11	28.35	1.122	.344
	Lisans	60	94.41	23.87	3.08		
	Yüksek	26	82.00	20.91	4.10		
	Lisans	11	92.75	11.88	3.58		
	Doktora						

Eğitim seviyesi değişkeninin, RİDÖ skorlarına göre nasıl farklılaştığını incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir (F değeri =1.122, $p>.05$) (Tablo 8).

Tablo 9: RİDÖ skorlarının medeni durumu farklı olan kişiler arasındaki farklılaşma durumunu incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA)

Ölçek	Grup	N	Ort.	SS	SE	F	P
RİDÖ	Partner-sevgili	68	91.36	23.20	2.81	.586	.558
	Sözlü-nişanlı	8	89.37	11.31	3.99		
	Evli	24	97.79	25.33	5.17		

Medeni durum değişkeninin, RİDÖ skorlarına göre nasıl farklılaştığını incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir (F değeri =.586, $p>.05$) (Tablo 9).

Tablo 10: Cinsiyet değişkeni ile İDÖ skorları arasındaki istatistiksel farklılığı incelemek için yapılan bağımsız örneklem t-testi analizi

	Grup	N	Ort.	SS	SE	T	P
İlişkiden	Kadın	50	42.80	5.45	.77		
alınan doyum							
(İDÖ)	Erkek	50	43.60	4.94	.69	.768	.444

Cinsiyet değişkeninin, ilişkiden alınan doyumunu ölçmek için kullanılan İDÖ skorlarına göre nasıl farklılaştığını incelemek için yapılan t-testi analiz sonucuna göre; p değerinin .05'ten büyük olmasından dolayı istatistiksel olarak bir anlamlı bir farklılık olmadığı (t değeri=4.23) sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 10).

Tablo 11: İDÖ skorlarının farklı eğitim seviyesindeki gruplardaki farklılaşma durumunu incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA)

Ölçek	Grup	N	Ort.	SS	SE	F	P
İDÖ	Önlisans	3	39.66	2.08	1.20	1.726	.167
	Lisans	60	42.61	5.52	.71		
	Yüksek	26	43.92	4.72	.92		
	Lisans	11	45.63	4.08	1.23		
	Doktora						

Eğitim seviyesi değişkeninin, İDÖ skorlarına göre nasıl farklılaştığını incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir (F değeri =1.726, $p > .05$) (Tablo 11).

Tablo 12: İDÖ skorlarının medeni durumu farklı olan kişiler arasındaki farklılaşma durumunu incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA)

Ölçek	Grup	N	Ort.	SS	SE	F	P
İDÖ	Partner-sevgili	68	42.98	5.29	.64	.249	.780
	Sözlü-nişanlı	8	43.75	4.89	1.72		
	Evli	24	43.62	5.16	1.05		

Medeni durum değişkeninin, İDÖ skorlarına göre nasıl farklılaştığını incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir (F değeri =.249, $p>.05$) (Tablo 12).

Manipülasyon Ölçeğinin alt boyutlarına ait betimleyici istatistikler Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13: Manipülasyon Ölçeği Alt boyutları İstatistikleri

Alt boyut	N	Ort.	SS	Min.	Max.
Saldırganlık	100	9.77	3.42	5.00	19.00
Duygusalılık	100	20.51	7.51	10.00	41.00
Kurban Seçimi	100	14.97	4.07	7.00	26.00
Gizleme	100	24.23	7.32	11.00	42.00
Strateji	100	22.83	7.38	11.00	45.00

Tablo 14: Cinsiyet değişkeni ile manipülasyon skorları arasındaki istatistiksel farklılığı incelemek için yapılan bağımsız örneklem t-tesisi analizi

	Grup	N	Ort.	SS	SE	T	P
İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği	Kadın	50	86.80	24.17	3.41		
	Erkek	50	95.42	24.46	3.45	1.722	<.05

Cinsiyet değişkeninin, ilişkideki manipülatif tutumları ölçmek için kullanılan Romantik İlişkilerde Manipülasyon Ölçeği skorlarına göre nasıl farklılaştığını incelemek için yapılan t-testi analiz sonucuna göre; p değerinin .05'ten küçük olmasından dolayı istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu (t değeri=1.722), erkeklerin daha manipülatif tutumlar sergilediği sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 14).

Tablo 15: Manipülasyon ölçek skorlarının farklı eğitim seviyesindeki gruplarda farklılaşma durumunu incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA)

Ölçek	Grup	N	Ort.	SS	SE	F	P
İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği	Önlisans	3	104.00	31.79	18.35	.476	.700
	Lisans	60	89.61	22.71	2.93		
	Yüksek Lisans	26	91.07	27.34	5.36		
	Doktora	11	95.81	27.88	8.40		

Eğitim seviyesi değişkeninin, manipülasyon ölçeği skorlarına göre nasıl farklılaştığını incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir (F değeri =.476, p>.05) (Tablo 15).

Tablo 16: Manipülasyon ölçek skorlarının medeni durumu farklı olan kişiler arasındaki farklılaşma durumunu incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA)

Ölçek	Grup	N	Ort.	SS	SE	F	P
İnsan	Partner-sevgili	68	92.38	25.72	3.11	.456	.635
İlişkilerinde	Sözlü-nişanlı	8	96.00	25.43	8.99		
Manipülasyon Ölçeği	Evli	24	85.87	20.84	4.25		

Medeni durum değişkeninin, manipülasyon ölçeği skorlarına göre nasıl farklılaştığını incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir (F değeri =.456, $p>.05$) (Tablo 16).

Tablo 17: Manipülasyon Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişiyi Belirlemek İçin Yapılan Korelasyon Analizi

	1	2	3	4	5	6
Manipülasyon						
Toplam	-					
Saldırganlık	.730**	-				
Duygusalılık	.872**	.579**	-			
Kurban	.646**	.383**	.541**	-		
Seçimi						
Gizleme	.839**	.564**	.612**	.416**	-	
Strateji	.868**	.639**	.672**	.452**	.707**	-

Not: ** $p<.01$

Yapılan Pearson Korelasyon Analizine göre manipülasyon ölçeğinin tüm alt boyutları arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($p<.05$) (Tablo 17).

Tablo 18: Manipülasyon Ölçeği ile RİDÖ Skorları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Korelasyon Analizi

	Toplam Skor	Saldırganlık	Duygusallık	Kurban Seçimi	Gizleme	Strateji
RİDÖ	.271**	.128	.228*	.328**	.174	.205*

Not:*p<.05, ** p<.01

Yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonuçlarına göre RİDÖ ölçek skorları ile manipülasyon ölçeğinden alınan toplam puanlar (r : 0.271, p <.01), duygusallık alt boyutu (r : 0.228, p <.05), kurban seçimi alt boyutu (r : 0.328, p <.01) ve strateji alt boyutu (r : 0.205, p <.05) arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Tablo 18).

Tablo 19: Manipülasyon Ölçeği ile İDÖ Skorları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Korelasyon Analizi

	Toplam Skor	Saldırganlık	Duygusallık	Kurban Seçimi	Gizleme	Strateji
İDÖ	.035	.086	.034	-.073	.025	.045

Yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonuçlarına göre İDÖ skorları ile manipülasyon ölçeğinden alınan toplam puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir (p >.05).

Tablo 20: İDÖ ile RİDÖ skorları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Korelasyon Analizi

	RİDÖ
İDÖ	-.317**

Not: ** p<.01

Yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonuçlarına göre İDÖ skorları ile RİDÖ skorları arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (r : -.317, p <.05) (Tablo 20).

Tablo 21: İlişki süresi ile Manipülasyon Ölçeği, İDÖ ile RİDÖ skorları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek İçin Yapılan Korelasyon Analizi

	RİDÖ	İDÖ	Manipülasyon
İlişki Süresi	.208*	-.022	-.016

Not: * $p < .05$

Yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonuçlarına göre RİDÖ skorları ile ilişki süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir ($r: .208$, $p < .05$) (Tablo 21).

Tablo 22: RİDÖ skorlarının katılımcıların ilişkide karşılaşılan şiddet türüne yönelik verdikleri cevaplara göre farklılaşma durumunu incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA)

Ölçek	Grup	N	Ort.	SS	SE	F	P
RİDÖ	Psikolojik	86	90.77	20.49	2.21	5.577	.001
	Fiziksel	1	140.00	.	6.63		
	Her ikisi de	9	128.75	19.96	22.14		
	Fikrim yok	4	92.75	23.04	2.30		

RİDÖ skorlarının katılımcıların soruya verdikleri yanıtı göre bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek için yapılan varyans analizi sonuçlarına göre, gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p < .05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Post-Hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 23: Katılımcıların Yanıtlarına Göre RİDÖ Skorlarının Hangi Gruplarda Farklaştığını Analiz Etmek İçin Yapılan Tukey Testi

Yanıt		Ortalama Farkı	P
Psikolojik	Her ikisi de	.44	.998
	Fikrim yok	-37.97	.002
Her ikisi de	Psikolojik	-.44	.998
	Fikrim yok	12.97	.011
Fikrim yok	Psikolojik	37.97	.002
	Her ikisi de	38.41	.011

Tukey testi sonuçlarına göre; soruya “fikrim yok” şeklinde yanıt veren katılımcılar ile “psikolojik şiddet” ve “her ikisi de” şeklinde yanıt veren katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p < .05$). “fikrim yok” şeklinde yanıt veren katılımcıların ölçek puanları diğer iki yanıtı seçen katılımcılardan daha yüksektir (Tablo 23).

Tablo 24: Çiftlerin Manipülasyon ve Doyum Skorları Bakımından Kategorizasyonu

Kategori	N	%
Manipülasyon ve doyum skoru yüksek olanlar	26	%52
Manipülasyon skoru yüksek doyum skoru düşük olanlar	17	%34
Doyum skorları eşit olanlar	7	%14

Çiftlerin kendi içlerinde manipülasyon ve doyum ölçeklerinden aldıkları skorlar karşılaştırılmış ve buna bağlı olarak bir kategorizasyon yapılmıştır. Buna göre, partnerlerden birinin hem manipülasyon skoru hem de doyum ölçeği skoru partnerinden daha yüksekse bu çiftler için “manipülatif ve doyumunu yüksek” şeklinde adlandırma yapılmıştır. Partnerlerden birinin manipülasyon skoru partnerinden daha yüksek, doyum ölçeği skoru partnerinden daha düşükse bu çiftler için “manipülatif ve doyumunu düşük” şeklinde adlandırma yapılmıştır. Doyum skoru eşit olanlar “doyum skoru eşit” şeklinde adlandırılmıştır (Tablo 24).

Tablo 25: : Çiftlerin Manipülasyon ve İstismar Skorları Bakımından Kategorizasyonu

Kategori	N	%
Hem manipülasyon skoru hem istismar skoru yüksek olanlar	30	%60
Manipülasyon skoru yüksek istismar skoru düşük olanlar	17	%34
İstismar skorları eşit olanlar	3	%6

Çiftlerin kendi içlerinde manipülasyon ve istismar ölçeklerinden aldıkları skorlar karşılaştırılmış ve buna bağlı olarak bir kategorizasyon yapılmıştır. Buna göre, partnerlerden birinin hem manipülasyon skoru hem de istismar ölçeği skoru partnerinden daha yüksekse bu çiftler için “manipülatif ve algıladığı istismar yüksek” şeklinde adlandırma yapılmıştır. Partnerlerden birinin manipülasyon skoru partnerinden daha yüksek, istismar ölçeği skoru partnerinden daha düşükse bu çiftler için “manipülatif ve algıladığı istismar düşük” şeklinde adlandırma yapılmıştır. İstismar skoru eşit olanlar “istismar skoru eşit” şeklinde adlandırılmıştır (Tablo 25).

5. TARTIŞMA

Romantik ilişkilerden alınan doyum pek çok faktörden etkilenmekte ve ilişkinin gidişatını önemli oranda değiştirmektedir. Bu faktörlerden biri olarak kabul edilen ilişkideki manipülatif tutumlar ve ilişkide algılanan duygusal istismardan hareketle, romantik ilişkilerde algılanan duygusal istismar, ilişkideki manipülatif tutumlar ve ilişkiden alınan doyum arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya dahil edilen en az ön-lisans seviyesinde eğitim almış 50 çiftin, çalışmada kullanılan ölçeklere verdiği yanıtlardan elde edilen ölçek skorları belirli sosyo-demografik değişkenler dikkate alınarak karşılaştırılmış ve hipotezler test edilmiştir.

İlişkiden algılanan istismarın cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını görmek için yapılan test sonuçları anlamlı bir farklılaşma olduğunu göstermiştir. Erkeklerin kadınlardan daha fazla duygusal istismar algıladıkları yönünde çıkan sonuçlar literatürle karşılaştırıldığında tutarlılık göstermektedir. İlişkilerdeki duygusal istismar, kişiler arası bağımlılık ve romantik ilişki kalıp yargıları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada Duygusal Taciz Ölçeği kullanılmıştır ve ölçeğin hem alt boyutlarında hem de toplam puanında erkeklerin skorlarının daha yüksek olduğu ve daha fazla istismar algıladıkları tespit edilmiştir (Kemaloğlu, 2021). Bununla birlikte ilişkide algılanan istismarı, üniversite öğrencilerinden oluşan bir örnekleme inceleyen bir başka çalışmada ise erkeklerin ve kadınların ilişkilerinde algıladıkları istismarın birbirine benzerlik gösterdiği görülmüştür (Seçim, 2019). Çalışmalara genel olarak bakıldığında her iki cinsin de benzer bir oranda istismara maruz kaldığı gözlemlense de istismar türüne göre zaman zaman kadınların daha fazla istismara maruz kaldığı da dikkat çekmektedir (Swan, Gambone, Caldwell, Sullivan ve Snow, 2008).

İlişkide algılanan istismarın eğitim durumu ve medeni duruma göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş ve anlamlı bir sonuç elde edilmemiştir. Literatürde romantik ilişkileri ele alacak şekilde kişilerin algıladıkları istismarın medeni duruma göre veya eğitim durumuna göre ne oranda farklılaştığını inceleyen çalışmalara sık rastlanmamaktadır. Bununla birlikte evli çiftlerle yapılan bir çalışmada, çiftlerin ilişkilerinde gördükleri psikolojik şiddetin sosyodemografik değişkenlere göre nasıl değiştiği incelenmiştir. Özellikle üniversite mezunu olan farklı yaşlardaki erkek

katılımcıların ilişkilerinde yoğun miktarda psikolojik şiddete maruz kaldığı görülmüştür (Kurtulmuş, 2018).

İlişkiden alınan doyumun cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. İlişki doyumuyla birlikte evlilik doyumunu olarak da ele alınan bu duruma ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında, evli çiftlerle yapılan bir çalışmada kadınların ilişkilerinden yani evliliklerinden daha fazla doyum aldıkları ve buna bağlı olarak da cinsiyetin bu anlamda bir farklılık yarattığı sonucuna ulaşılmıştır (Kabasakal ve Soylu, 2016). Bununla birlikte, üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumunu ile kişilik özellikleri ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada cinsiyetler arasında doyum skorları bakımından anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Buna benzer sonuçlar elde eden çalışmalar mevcuttur (Hamamcı, 2005; Soner ve Düşünceli, 2021).

İlişkiden alınan doyumun eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde eğitim düzeyi arttıkça ölçekten alınan puanların arttığı tespit edilmiştir ancak bu durum istatistiksel olarak bir anlamlılık göstermemiştir. Çalışmanın bulgularıyla tutarlılık gösterip eğitim seviyesi ile ilişki doyumunu arasında anlamlı bir ilişki bulamayan çalışmalar olduğu gibi (Ulutaş, 2018), anlamlı sonuçlar elde eden çalışmalar da mevcuttur. En az bir yıldır romantik ilişkisi olan katılımcılarla gerçekleştirilen bir çalışmada, katılımcıların eğitim seviyelerine göre ilişkilerinden aldıkları doyumun farklılaştığı, eğitim seviyesinin artmasına paralel olarak doyumun da arttığı görülmüştür (Kılıç, 2021). Benzer şekilde evlilik doyumunu ile eğitim seviyesinin incelendiği bir başka çalışmada da iki değişken arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir (KatayoonAhangar, Yaacob ve Talib, 2016).

İlişkiden alınan doyumun medeni duruma göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir. Literatürde çalışmanın bulgularıyla tutarlılık gösteren araştırmalar mevcuttur (Dinçsoy, 2021). Bundan farklı olarak, medeni durumun ilişki doyumunu etkileyen bir faktör olarak saptandığı çalışmalar da mevcuttur. Yapılan bir çalışmada farklı medeni duruma sahip kişilerin ilişki doyum düzeyleri karşılaştırıldığı en yüksek doyumun sözlü-nişanlı olan kişilere, en düşük doyumun ise sevgili olan kişilere ait olduğu görülmüştür (Temelli, 2018). Literatür genel olarak incelendiğinde medeni durumu bir değişken olarak kullanmaktan daha çok örnekleme

benzer medeni duruma sahip kişilerden oluşturan çalışmalara daha sık rastlanmıştır. Bununla birlikte ilişki doyumuyla sıklıkla ilişkilendirilen bir faktör olarak psikolojik iyi oluşun, evlilikle ve ilişki doyumuyla birlikte ele alındığı çalışmalarda, evliliğin psikolojik iyi oluşu desteklediği buna bağlı olarak da ilişkiden alınan doyumun arttığı yönünde çıkarımlar mevcuttur (Williams, Frech ve Carlson, 2010). Bu durumun da çalışmalarda evli çiftlerin daha sık dahil edildiğini düşündürmektedir.

Çalışmada incelenen bir başka değişken ilişkide partnerlerin birbirlerine uyguladıkları manipülasyondur. Bu bağlamda cinsiyetin manipülatif tutumlarda bir farklılık gösterip göstermediği karşılaştırılmış ve erkeklerin ilişkide daha manipülatif olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın bu sonucuna benzer olarak, erkeklerin daha manipülatif tutumlar sergilediğini gösteren çalışmalar mevcuttur (Brewer ve Abell, 2015). Yapılan bir başka çalışmada ise ilişkideki manipülatif tutumları değerlendirmek için kullanılan Karanlık Üçlü Ölçeği skorları cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmış fakat anlamlı bir sonuç elde edilmemiştir (Direk, 2020).

Manipülatif davranışların medeni duruma göre bir değişkenlik gösterip göstermediği incelenmiş ve anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Çalışmanın bu bulgusuyla tutarlı şekilde medeni durumun ilişkideki manipülasyon için farklılaştırıcı bir etken olmadığı yönünde sonuçlar elde eden çalışmalar mevcuttur (Direk, 2020). Manipülasyonun farklı eğitim düzeyindeki katılımcılar arasında nasıl bir farklılaşma gösterdiğini tespit etmek için yapılan analizler sonucu anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Manipülatif tutumları ölçmek için kullanılan İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği'nin alt boyutlarına bakıldığında, boyutlar arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Manipülasyon ile istismar arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan analizler sonucunda manipülasyon ölçeği toplam puanı, duygusallık, kurban seçimi ve strateji alt boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. İlişkideki manipülatif tutumlarla algılanan istismar arasındaki ilişkiye değinen bir çalışmanın sonucu da bu çalışmayla benzerlik göstermektedir (Direk, 2020). Manipülasyon, bir psikolojik şiddet türü olarak ele alındığında ilişki içinde bu gibi tutumlara maruz kaldığını fark eden kişi ilişkisine dair istismar algısını yükseltebilir. Bu da bir tarafın manipülatif bir tarafın istismara uğrayan olarak değerlendirilmesini

mümkün kılabilir. Ancak çalışmadan elde edilen verilere bakıldığında istismar skorları da manipülasyon skorları da erkeklerde anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Bu sonuç erkeklerin, ilişkilerinde algıladıkları istismardan dolayı manipülatif davranışlar sergileyebileceğini düşündürmüştür.

Manipülasyon ile ilişkiden alınan doyum arasındaki ilişkiye bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Ancak ilişkideki manipülasyon, ilişkide algılanan istismarla ilişkili olduğu için bu durumun dolaylı yoldan bir ilişki ortaya koyabileceği düşünülmektedir. Literatürde çalışmadaki sonucun aksi yönünde sonuçlanmış çalışmalar mevcuttur. Karanlık üçlü ile ilişki doyumunun ilişkilerde birlikte nasıl yer aldığına değinilen bir çalışmada, özellikle partnerinden manipülatif davranış gören kadınların daha düşük seviyede ilişki doyumuna sahip olduğu tespit edilmiştir. Bir başka çalışmada ise bu durumun her iki cinsiyette de benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Ali ve Chamorro-Premuzic, 2010; Brewer ve Abell, 2017). Partnerden görülen psikolojik şiddetin veya manipülasyonun ilişkiden alınan doyumunu etkilediğine yönelik başka çalışmalar da mevcuttur (Queen, Nurse, Brackley ve Williams, 2009). Bu konu ayrıca psikolojik iyi oluş kapsamında da ele alınmıştır. Kişinin romantik ilişkisinde doyuma ulaşması onu aynı zamanda genel bir iyilik haline de yaklaştırmaktadır (Öztürk Serter, 2018).

Katılımcılara yöneltilen “Sizce ilişkilerde psikolojik şiddet mi daha yaygındır fiziksel şiddet mi?” sorusuna alınan yanıtlara bakıldığında en yüksek oranın psikolojik şiddete ait olduğu görülmüştür. Literatüre bakıldığında, Brezilya’da yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerine ilişkilerinde en çok maruz kaldıkları şiddet türü sorulmuş ve bunun da duygusal/psikolojik istismar olduğu bilgisine ulaşılmıştır (Flake, Barros, Schraiber ve Menezes, 2013). Bu bulguları birlikte ele almak, çiftlerin hem genel istismar algılarının hem de maruz kaldıkları istismar türünün benzer olduğu ve bunun da psikolojik istismar olduğu sonucuna ulaştırmıştır.

Katılımcıların çiftler halinde ele alınarak manipülasyon ve ilişkide algıladıkları istismar skorları bakımından yapılan kategorizasyon sonuçlarına bakıldığında, manipülasyon ile istismar arasındaki ilişkiyi doğrulayacak şekilde sonuçlar olduğu görülmüştür. Çiftlerin %60’ında manipülatif davranışları fazla olan partnerin, aynı zamanda ilişkideki algıladığı istismar partnerinden yüksek çıkmıştır. Manipülasyon ve

doyum arasındaki ilişki çiftler bazında ele alındığında ise çiftlerin hemen hemen yarısında (%52) partnerlerden birinin hem manipülasyon skoru hem doyum ölçeği skoru partnerinden yüksek çıkmıştır. Burada manipülasyona uğrayan ile manipüle eden açısından iki şekilde bir değerlendirme yapılabilir. Manipüle eden, karşı taraftan istediğini elde edebileceği için ilişkiden aldığı doyum daha yüksek olabilir. Fakat manipülasyona uğrayan açısından ise bu durum tersi yönde bir sonuçla kendisini gösterebilir ve kişinin daha düşük düzeyde bir ilişki doyumuna sahip olmasına sebep olabilir.

İlişkiden alınan doyum ile istismar arasındaki ilişkiye bakıldığında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Algılanan duygusal istismarda bir artış olması ilişkiden alınan doyum azaltması bakımından literatürce desteklenmiş bir bulgudur. Bununla birlikte kadınlarla yapılan bir çalışmada, bu değişkenler farklı açıdan ele alınmıştır. Manipülatif davranışların genel itibarıyla partner üzerinde olumsuz bir etki yarattığı ve buna bağlı olarak algılanan istismarın arttığı, ilişki doyumunun azaldığı kabul görmüş bir düşüncedir. Fakat bahsi geçen çalışmada partnerlerden birinin taktiksel davranışlarının ilişkinin doyumuna olumlu katkı yapabileceği yönünde bir iddiada bulunulmuştur. Buna göre ilişkideki taktiksel davranışlar, ilişkinin doğasına uygun bir şekilde uygulandığında ilişkideki monotonluğu bozar ve yalnızca tek bir partnerin dominantlığını engeller. Buna bağlı olarak da ilişkiden alınan doyumda bir artış olabilir (Follingstad, Rogers ve Duvall, 2012).

Partnerlerin ilişki içindeki anksiyöz davranışlarına bağlı olarak ilişkiye yansıtılan psikolojik şiddet ve bundan etkilenen ilişki doyumunu ilişkisinin incelendiği bir başka çalışmada, kadınların anksiyöz davranışlarının erkeklerden daha yoğun olduğu ve buna bağlı olarak da partnerlerine daha fazla psikolojik istismar uyguladıkları tespit edilmiştir. Erkeklerin de bu sonuca bağlı olarak ilişkilerinde daha düşük düzeyde bir doyum aldıkları sonucuna ulaşılmıştır (Gerwitz-Meydan ve Finzi-Dottan, 2021).

İlişki süresi ile ilişkide algılanan istismar arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Literatürde buna benzer bir ilişkiyi saptayan çalışmalar mevcuttur (O'Keefe, Brockopp ve Chew, 1986). İlişki süresi ile manipülasyon ve doyum arasında ise anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. İlişki süreleri ve medeni durumları birbirinden farklı olan katılımcılarla gerçekleştirilen bir çalışmada, ilişki doyumunu ile kişilerin ilişkilerinde

kullandıkları iletişim tarzları arasındaki ilişkiye bakıldığında farklı ilişki türlerini deneyimleyen kişilerin hem ilişki biçimine hem de ilişkilerinin sürelerine bağlı olarak zaman içerisinde daha besleyici tarzda iletişim kurdukları tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak da ilişkiden alınan doyum artmıştır (Kırıt Gülaydın ve Semerci, 2018).

İlişkide algılanan istismar ile katılımcıların şiddet türüne yönelik sorulara verdikleri yanıtlara göre bir farklılaşma olup olmadığına bakılmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Soruya “fikrim yok” şeklinde yanıt veren katılımcıların, “psikolojik şiddet” veya “her ikisi de” diyen katılımcılara göre daha yüksek istismar algıladıkları tespit edilmiştir.

Çalışmanın genel anlamda sonuçlarına bakıldığında hipotezlerin bir kısmının desteklendiği bir kısmının desteklenmediği görülmektedir. Desteklenemeyen hipotezler bakımından literatürle tutarlılık gösteren durumlar da vardır. Belirlenmiş sosyo-demografik değişkenlerden eğitim durumu ve medeni durumun ölçek skorlarına göre bir farklılık göstermediği fakat cinsiyetin söz konusu ölçekler için etkileyici bir faktör olabileceği görülmüştür. İlişkideki manipülatif tutumların, ilişkiden alınan doyumun ve ilişkiden algılanan istismarın birlikte incelenmesi bakımından önemli olan bu çalışma, birbirleriyle ilişkili çıkan değişkenler dikkate alındığında ilişkilerin çok boyutlu bir şekilde ele alınması ve çiftlere yönelik yapılacak detaylı analizlerin, ilişkinin kalitesini etkilemesi bakımından önemli olduğunu göstermektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Romantik ilişkilerde algılanan istismar, ilişkideki manipülatif tutumlar ve ilişkiden alınan doyum arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada RİDÖ, İDÖ ve İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği skorlarına bağlı olarak elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- İlişkide algılanan istismar cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- İlişkide algılanan istismar eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
- İlişkide algılanan istismar medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
- İlişkiden alınan doyum cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
- İlişkiden alınan doyum eğitim seviyelerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
- İlişkiden alınan doyum medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
- İlişkideki manipülatif tutumlar cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- İlişkideki manipülatif tutumlar eğitim seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
- İlişkideki manipülatif tutumlar medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
- İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği alt boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.
- Manipülasyon ile ilişkiden alınan doyum arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
- İlişkiden alınan doyum ile ilişkide algılanan istismar arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.
- İlişki süresi ile ilişkide algılanan istismar arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.
- İlişki süresi ile ilişkiden alınan doyum ve ilişkideki manipülasyon arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

- İlişkide algılanan istismar katılımcıların ilişkide yaygın olan şiddet türüne dair olan soruya verdikleri yanıtlara göre farklılık göstermektedir.
- Çiftlerin kendi içlerindeki manipülatif tutumları ve ilişkiden aldıkları doyum karşılaştırıldığında çiftlerin yarısından fazlasında manipülatif olan partnerin doyum skoru da partnerininkinden yüksektir.
- Çiftlerin kendi içlerindeki manipülatif tutumları ve ilişkide algıladıkları istismar karşılaştırıldığında çiftlerin yarısından fazlasında manipülatif olan partnerin algıladığı istismar da partnerininkinden yüksektir. Çalışmanın 50 çift ile gerçekleştirilmiş oluşunun örnekleme dair yeterince güçlü ve doğru sonuçların çıkmamasına sebep olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca çalışma pandemi döneminde online olarak yürütülmüş bir çalışma olduğu için katılımcıların ölçekleri doldururken bilgilerde saptırma yapabilmeleri veya anlayamayan durumlardan dolayı gerçeği yansıtmayan cevaplar vermiş olabilmeleri söz konusu olabilir. Gelecek araştırmalarda daha büyük örneklemlerle ve fiziksel olarak iletişimin mümkün olduğu bir dönemde benzer bir çalışmanın tekrarlanmasının önemli olabileceği düşünülmektedir. Çiftlere yöneltilen ölçekler dışında ilişkilerine dair olan inanç ve düşüncelerinin bir değerlendirilmesinin alınması ve bunların yorumlanması yine çalışmanın sonuçlarına büyük katkı yapacaktır.

KAYNAKLAR

- Abell, L., Brewer, G., Qualter, P., & Austin, E. (2016). Machiavellianism, emotional manipulation, and friendship functions in women's friendships. *Personality and Individual Differences*, 88, 108-113.
- Ackerman, R. A., Witt, E. A., Donnellan, M. B., Trzesniewski, K. H., Robins, R. W., & Kashy, D. A. (2011). What does the narcissistic personality inventory really measure?. *Assessment*, 18(1), 67-87.
- Adams, B. N. (1967). Interaction theory and the social network. *Sociometry*, 64-78.
- Akbaba, T. P., & Erol, D. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar ile Mutluluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences*, 1(1), 32-44.
- Akbaş, G. E. (2014). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ergenlerin çocukluk dönemi istismar yaşantıları: Ankara Altındağ ve Çankaya örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 25(2), 75-96.
- Akdur, S., & Aslan, B. (2017). Duygusal zeka ile ilişki doyumu arasında duygu düzenleme güçlüğü ve romantik kıskançlığın aracı rolü. *Nesne Psikoloji Dergisi (NPD)*, 5(9), 71-88.
- Aksoy, E., Çetin, G., İnanıcı, M. A., Polat, O., Sözen, M. Ş., & Yavuz, F. (2004). Aile içi şiddet. *Erişim Adresi: Erişim tarihi*, 15.
- Aldao, A., Nolen-Hoeksema, S., & Schweizer, S. (2010). Emotion-regulation strategies across psychopathology: A meta-analytic review. *Clinical psychology review*, 30(2), 217-237.
- Ali, F., & Chamorro-Premuzic, T. (2010). The dark side of love and life satisfaction: Associations with intimate relationships, psychopathy and Machiavellianism. *Personality and Individual Differences*, 48(2), 228-233.
- Arriaga, X. B. (2001). The ups and downs of dating: Fluctuations in satisfaction in newly formed romantic relationships. *Journal of personality and social psychology*, 80(5), 754.
- Arslan, G. (2015). Psikolojik İstismar Ölçeği (PİÖ) geliştirme çalışması: Ergenlerde psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 727-738.
- Arslan, G., & Balkıs, M. (2016). Ergenlerde duygusal istismar, problem davranışlar, öz-yeterlik ve psikolojik sağlık arasındaki ilişki. *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 8-22.
- Artan, T. (2016). Huzurevinde kalmakta olan yaşlılarda yaşlı istismarının bir türü olarak ekonomik istismar. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 48-56.
- Atak, H., & Taştan, N. (2012). Romantik ilişkiler ve aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 520-546.
- Austin, E. J., Farrelly, D., Black, C., & Moore, H. (2007). Emotional intelligence, Machiavellianism and emotional manipulation: Does EI have a dark side?. *Personality and individual differences*, 43(1), 179-189.
- Bailey, B. A. (2010). Partner violence during pregnancy: prevalence, effects, screening, and management. *International journal of women's health*, 2, 183.
- Bandura, A. (1978). Social learning theory of aggression. *Journal of communication*, 28(3), 12-29.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological bulletin*, 117(3), 497.

- Beckett, C. (2007). *Child protection: An introduction*. Sage.
- Bell, K. M., & Naugle, A. E. (2008). Intimate partner violence theoretical considerations: Moving towards a contextual framework. *Clinical psychology review*, 28(7), 1096-1107.
- Berkovich, I. ve Eyal, O. (2015). Educational leaders and emotions. *Review of Educational Research*, 85(1), 129-167
- Berg, J. M., Smith, S. F., Watts, A. L., Ammirati, R., Green, S. E., & Lilienfeld, S. O. (2013). Misconceptions regarding psychopathic personality: implications for clinical practice and research. *Neuropsychiatry*, 3(1), 63-74.
- Berkovich, I., & Eyal, O. (2017). Good cop, bad cop: Exploring school principals' emotionally manipulative behaviours. *Educational Management Administration & Leadership*, 45(6), 944-958.
- Beyarslan, S. D. (2019). *Investigating the effects of parental psychological control, perceived parental warmth and strict control/supervision on emotional abuse in romantic relationships* (Doctoral dissertation, Master of Developmental Focused Clinical Child and Adolescent Psychology).
- Bilecen, N. Y., & Hovardaoğlu, S. T. D. (2007). *Yakın İlişkilerde Stres Ve Stresle Başa Çıkma: Yatırım Modeline Göre Bir İnceleme* (Doctoral Dissertation, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı).
- Bilim, G. Y., & Yılmaz, B. T. D. (2012). *Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları: Duygu Düzenleme, Kişilerarası Tarz Ve Genel Psikolojik Sağlık Açısından Bir İnceleme* (Doctoral Dissertation, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı).
- Bostan, B. C., & Erdinç, D. (2019). Ergenlerde Algılanan Psikolojik İstismar İle Öznel İyi Oluş İlişkisinde Psikolojik Sağlamlık Ve Sosyal Bağlılığın Rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 205-224.
- Bowers, L. (2003). Manipulation: searching for an understanding. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 10(3), 329-334.
- Braiker, H. B. (2004). *Who's pulling your strings*. McGraw Hill.
- Brewer, G., & Abell, L. (2015). Machiavellianism in long-term relationships: Competition, mate retention and sexual coercion. *Scandinavian Journal of Psychology*, 56(3), 357-362.
- Brewer, G., & Abell, L. (2017). Machiavellianism and romantic relationship dissolution. *Personality and Individual Differences*, 106, 226-230.
- Brewer, G., & Abell, L. (2017). Machiavellianism, relationship satisfaction, and romantic relationship quality. *Europe's journal of psychology*, 13(3), 491.
- Bridges, J. (2017). Gendering metapragmatics in online discourse: "Mansplaining man gonna mansplain...". *Discourse, Context & Media*, 20, 94-102.
- Bugay, A., & Çok, F. (2015). Gençlikte romantik ilişkilerde şiddet ve istismar. *Okul Psikolojik Danışmanı E-Bülteni*, 5, 15-19.
- Buss, D. M. (1984). Evolutionary biology and personality psychology: Toward a conception of human nature and individual differences. *American psychologist*, 39(10), 1135.
- Buss, D. M. (1987). Selection, evocation, and manipulation. *Journal of personality and social psychology*, 53(6), 1214.

Buss, D. M., & Barnes, M. (1986). Preferences in human mate selection. *Journal of personality and social psychology*, 50(3), 559.

Buss, D. M., Gomes, M., Higgins, D. S., & Lauterbach, K. (1987). Tactics of manipulation. *Journal of personality and social psychology*, 52(6), 1219.

Büyükşahin Sunal, A. T. D., & Gürcan, T. Y. (2015). *İlişkisel Belirsizlik: İlişki Doyumu, Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi Ve Çatışma Çözme Tepkileri Arasındaki İlişkiler* (Doctoral Dissertation, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı)

Calvete, E., & Corral, S. (2000). Machiavellianism: Dimensionality of the Mach IV and its relation to self-monitoring in a Spanish sample. *The Spanish journal of psychology*, 3, 3.

Chapaux-Morelli, P. ve Couderc, P. (2017). İkili İlişkilerde Duygusal Manipülasyon: Narsist Bir Partnerle Yüzleşmek. İletişim Yayınları 1595, Psykhe 5, ISBN-13: 978-975-05-0888-2, 9., Baskı 2017, İstanbul

Chappell, K. D., & Davis, K. E. (1998). Attachment, partner choice, and perception of romantic partners: An experimental test of the attachment-security hypothesis. *Personal Relationships*, 5(3), 327-342.

Cleckley, H. M. (1951). The mask of sanity. *Postgraduate medicine*, 9(3), 193-197.

Coker, A. L., Smith, P. H., Bethea, L., King, M. R., & McKeown, R. E. (2000). Physical health consequences of physical and psychological intimate partner violence. *Archives of family medicine*, 9(5), 451.

Cramer, D. (2004). Satisfaction with a romantic relationship, depression, support and conflict. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 77(4), 449-461.

Curun, F. (2001). The effects of sexism and sex role orientation on relationship satisfaction.(Unpublished master's thesis). Middle East Technical University, Ankara

Curun, F., & Çapkın, M. (2014). Romantik kıskançlığın bağlanma stilleri, benlik saygısı, kişilik özellikleri ve evlilik doyumu açısından yordanması.

Demirci, E. Ö., Özmen, S., Öztop, D. B., Özdemir, Ç., & Uytun, M. Ç. (2014). Çocuk ve ergen cinsel istismar olgularında istismar ile ilişkili sosyodemografik özelliklerin, ailesel değişkenlerin ve ruhsal bozuklukların değerlendirilmesi. *The Bulletin of Legal Medicine*, 19(3), 146-153.

DeShong, H. L., Grant, D. M., & Mullins-Sweatt, S. N. (2015). Comparing models of counterproductive workplace behaviors: The Five-Factor Model and the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 74, 55-60.

Diener, E. (2009). Subjective well-being. *The science of well-being*, 11-58.

Dinçsoy, B. (2021). *Sosyal medya bağımlılığının, romantik ilişkilerdeki güven duygusu ve ilişki doyumu açısından incelenmesi* (Master's thesis, İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).

Direk, H. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Romantik İlişkide Algılanan İstismar, Karanlık Kişilik Özellikleri Ve Bağlanma Stillerinin İlişkisi.(Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı).

Direk, H.(2020). Üniversite Öğrencilerinde Romantik İlişkide Algılanan İstismar, Karanlık Kişilik Özellikleri Ve Bağlanma Stillerinin İlişkisi.

Doğaner, B. (2014). *Romantik ilişkileri olan üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik eğilimi düzeylerine göre ilişki bağlanımı, ilişki doyumu ve benlik saygılarının incelenmesi: İstanbul ili örneği* (Master's thesis, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Dular, N. (2021). Mansplaining as Epistemic Injustice. *Feminist Philosophy Quarterly*, 7(1).

Duman, N. (2019). Yetişkin psikolojik istismarını tanımak. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(1), 33-43.

Dumitrescu, D., & Rusu, A. S. (2012). Relationship between early maladaptive schemas, couple satisfaction and individual mate value: An evolutionary psychological approach. *Journal of Cognitive & Behavioral Psychotherapies*, 12(1).

Durmaz, M. (2019). Üniversite Öğrencilerinde İnternet Kullanımı İle Yalnızlık Ve Romantik İlişki Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.

Eckhardt, C. I., & Dye, M. L. (2000). The cognitive characteristics of maritally violent men: Theory and evidence. *Cognitive Therapy and Research*, 24(2), 139-158.

Egan, V., Chan, S., & Shorter, G. W. (2014). The Dark Triad, happiness and subjective well-being. *Personality and Individual Differences*, 67, 17-22.

Emmons, R. A. (1987). Narcissism: Theory and measurement. *Journal of personality and social psychology*, 52(1), 11.

Erbek, E., Eradamlar, N., Beştepe, E., Akar, H., & Alpkan, L. (2004). Kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddet: üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma. *Düşünen Adam*, 17(4), 196-204.

Ersanlı, K., Yılmaz, M., & Özcan, K. (2013). Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği (Adiö): Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1).

Etcheverry, P. E., Le, B., & Charania, M. R. (2008). Perceived versus reported social referent approval and romantic relationship commitment and persistence. *Personal Relationships*, 15(3), 281-295.

Finkel, E. J., & Eckhardt, C. I. (2013). Intimate partner violence.

Flake, T. A., Barros, C., Schraiber, L. B., & Menezes, P. R. (2013). Intimate partner violence among undergraduate students of two universities of the state of São Paulo, Brazil. *Revista Brasileira de Epidemiologia*, 16, 801-816.

Follingstad, D. R. (2011). A measure of severe psychological abuse normed on a nationally representative sample of adults. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(6), 1194-1214.

Follingstad, D. R., Rogers, M. J., & Duvall, J. L. (2012). Factors predicting relationship satisfaction, investment, and commitment when women report high prevalence of psychological abuse. *Journal of Family Violence*, 27(4), 257-273.

Furnham, A., Richards, S. C., & Paulhus, D. L. (2013). The Dark Triad of personality: A 10 year review. *Social and personality psychology compass*, 7(3), 199-216.

Gewirtz-Meydan, A., & Finzi-Dottan, R. (2021). Psychological Abuse as a Mediator Between Insecure Attachment Orientations and Relationship Satisfaction. *Family Relations*, 70(2), 498-513.

Giacomin, M., & Jordan, C. H. (2016). Self-focused and feeling fine: Assessing state narcissism and its relation to well-being. *Journal of Research in Personality*, 63, 12-21.

Gilmore, K. (1990). A Secure Base. Parent-Child Attachment and Healthy Human Development: By John Bowlby. New York: Basic Books, Inc., 1988. 205. *Psychoanalytic Quarterly*, 59, 494-498.

Goffman, E. (1968). *Asylums: Essays on the social situation of mental patients and other inmates*. AldineTransaction.

Goldsmith, R. E., & Freyd, J. J. (2005). Awareness for emotional abuse. *Journal of Emotional Abuse*, 5(1), 95-123.

Gottman, J. M. (1998). Psychology and the study of marital processes. *Annual review of psychology*, 49(1), 169-197.

Grieve, R., & Mahar, D. (2010). The emotional manipulation–psychopathy nexus: Relationships with emotional intelligence, alexithymia and ethical position. *Personality and Individual Differences*, 48(8), 945-950.

Grieve, R. (2011). Mirror mirror: The role of self-monitoring and sincerity in emotional manipulation. *Personality and Individual Differences*, 51(8), 981-985.

Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z., & Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihtmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-134.

Günay, S. Y., & Hovardaoğlu, S. T. D. *Evlilik Çatışması, Nedensellik-Sorumluluk Yüklemeleri, Eşlerin Evlilik İlişkisinden Sağladıkları Genel Doyuma İlişkin Görüşleri Ve Evliliğe İlişkin Değerlendirmeler Arasındaki İlişkiler* (Doctoral Dissertation, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı).

Güneri, O. Y. (2006). Counseling services in Turkish universities. *International Journal of Mental Health*, 35(1), 26-38.

Habib, S., Saleem, S., & Mahmood, Z. (2013). Development and validation of social intelligence scale for university students.

Hare, R. D., & Neumann, C. S. (2008). Psychopathy as a clinical and empirical construct. *Annu. Rev. Clin. Psychol.*, 4, 217-246.

Harms, P. D., & Spain, S. M. (2015). Beyond the bright side: Dark personality at work. *Applied Psychology*, 64(1), 15-24.

Hawkins, J.L. (1968). Associations Between Companionship Hostility and Marital Satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, (30), ss. 647–650.

Heise, L., Ellsberg, M., & Gottemoeller, M. (1999). Ending violence against women (population reports, Series L, No. 11). *Baltimore: Johns Hopkins University School of Public Health, Center for Communications Programs*.

Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 93-98.

Hendrick, S. S., & Hendrick, C. (1995). Gender differences and similarities in sex and love. *Personal Relationships*, 2(1), 55-65.

Herman, J. L. (2015). *Trauma and recovery: The aftermath of violence--from domestic abuse to political terror*. Hachette uK.

Huy, Q. N. (1999). Emotional capability emotional intelligence and radical change. *Academy of Management Review*, 24(2), 325-345.

- Hünler, O. S., & Gençöz, T. (2003). Boyun Eğici Davranışlar ve Evlilik Doyumu İlişkisi: Algılanan Evlilik Problemleri Çözümünün Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51), 99-108.
- Jackson, J. B., Miller, R. B., Oka, M., & Henry, R. G. (2014). Gender differences in marital satisfaction: A meta-analysis. *Journal of marriage and family*, 76(1), 105-129.
- Jacobson, N. S., Gottman, J. M., Waltz, J., Rushe, R., Babcock, J., & Holtzworth-Munroe, A. (1994). Affect, verbal content, and psychophysiology in the arguments of couples with a violent husband. *Journal of consulting and clinical psychology*, 62(5), 982.
- Jakobwitz, S., & Egan, V. (2006). The dark triad and normal personality traits. *Personality and Individual Differences*, 40(2), 331-339.
- Jirapramukpitak, T., Prince, M., & Harpham, T. (2005). The experience of abuse and mental health in the young Thai population. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 40(12), 955-963.
- Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2014). Introducing the short dark triad (SD3) a brief measure of dark personality traits. *Assessment*, 21(1), 28-41.
- Kabasakal, Z., & Soylu, Y. (2016). Evli bireylerin evlilik doyumunun cinsiyet ve eş desteğine göre incelenmesi. *Eğitim ve öğretim araştırmaları dergisi*, 5(4), 208-214.
- Kalkan, M. (2008). Ergenler İçin Romantik İlişkilerde Sorun Çözme Ölçeğinin (Erisçö) Geliştirilmesi, Geçerlik Ve Güvenilirliği.
- Kalyon, A., & Yazıcı, H. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Dönemi İhmal Ve İstismar Yaşantılarının Yaşam Doyumunu Yordamadaki Rolü: Cinsiyet Ve Ruhsal Problemlere Dayalı Karşılaştırmalar. *Journal Of Higher Education & Science/Yükseköğretim Ve Bilim Dergisi*, 10(3).
- Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalp, A., S. (2004). Çocuk İstismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47, 140-151.
- Karaca, S., Barlas, G. Ü., Öngün, E., Öz, Y. C., & Korkmaz, G. (2017). Gazetelerde Bulunan Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İncelenmesi. *Jaren/Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi*, 3(3), 137-144.
- Karakurt, G., & Silver, K. E. (2013). Emotional abuse in intimate relationships: The role of gender and age. *Violence and victims*, 28(5), 804-821.
- Karanis, A. (2016). Üniversite öğrencilerinde algılanan duygusal istismar düzeyleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.
- Karaoglu, L., Celbis, O., Ercan, C., Ilgar, M., Pehlivan, E., Gunes, G., ... & Egri, M. (2006). Physical, emotional and sexual violence during pregnancy in Malatya, Turkey. *The European Journal of Public Health*, 16(2), 149-156.
- Karasu, F., & Gül Bilgen, F. (2017). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal Ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışları. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 22-34.
- Karataş, Z. (2019). *Romantik ilişki doyumunu ile duygu düzenleme güçlüğü ve kişiler arası tarz arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Karpuz İlericiler, N. (2015). *Evlilik uyumunu açıklamada yakın ilişkilerde bağlanma, erken dönem uyum bozucu şemalar ve psikolojik travmanın rolü* (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Katayoonahangar, R. J., Yaacob, S. N., & Talib, M. A. (2016). Demographic Factors And Marital Satisfaction Among Iranian Married Students In Malaysia. *Asian Journal Of Social Sciences & Humanities Vol, 5, 2*.

Keçeci, B., & Eksi, H. (2020). Evli Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Algısı Ve Spiritüel İyilik Halinin Psikolojik İstismar Üzerine Etkisi. *Marmara Üniversitesi Kadın Ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi, 4(1), 30-48*.

Kemaloğlu, S. (2021). *Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerindeki duygusal istismar, kişiler arası bağımlılık ve romantik ilişki kalıp yargıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).

Kepir-Savoly, D. D., Özlem, U., & Demirtaş-Zorbaz, S. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Çiftler Arası Şiddeti Kabul Düzeylerini Etkileyen Etmenler. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi, 5(42)*.

Kılıç, B. (2021). Romantik İlişkilerde Psikolojik İyi Oluş ve İlişki Boyutları Üzerine Bir İnceleme. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 10(2), 401-417*.

Kılınçer, A. S., & Dost, M. T. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Algıladıkları İstismar. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi, 5(42)*.

Kırt Gülaydın, G. & Semerci, B. (2018). Romantik İlişkisi Olan Yetişkin Bireylerin İlişki Doyumlarının Bağlanma Stilleri, Benlik Saygısı ve Kişilerarası İlişki Tarzları Açısından İncelenmesi. *Psikoloji Araştırmaları, 3(6): 14-25*.

Kidd, A. G. (2017). Mansplaining: The Systematic Sociocultural Silencer.

Kligman, M., & Culver, C. M. (1992). An analysis of interpersonal manipulation. *The Journal of medicine and philosophy, 17(2), 173-197*.

Kurtulmuş, E. (2018). *Eşler arasındaki psikolojik şiddetin demografik özellikler açısından incelenmesi* (Master's thesis, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Lai, D. W. (2011). Abuse and neglect experienced by aging Chinese in Canada. *Journal of Elder Abuse & Neglect, 23(4), 326-347*.

Lammers, M., Ritchie, J., & Robertson, N. (2005). Women's experience of emotional abuse in intimate relationships: A qualitative study. *Journal of Emotional Abuse, 5(1), 29-64*.

Linehan, M. M. (2018). *Cognitive-behavioral treatment of borderline personality disorder*. Guilford Publications.

Malouff, J. M., Schutte, N. S., & Thorsteinsson, E. B. (2014). Trait emotional intelligence and romantic relationship satisfaction: A meta-analysis. *The American Journal of Family Therapy, 42(1), 53-66*.

Mellor, D., Stokes, M., Firth, L., Hayashi, Y., & Cummins, R. (2008). Need for belonging, relationship satisfaction, loneliness, and life satisfaction. *Personality and individual differences, 45(3), 213-218*.

Merrell, J. (2001). Social support for victims of domestic violence. *Journal of Psychological Nursing & Mental Health Services, 30(11), 30-34*.

Monaghan, C., Bizumic, B., & Sellbom, M. (2016). The role of Machiavellian views and tactics in psychopathology. *Personality and Individual Differences, 94, 72-81*.

Murty, S. A., Peek-Asa, C., Zwerling, C., Stromquist, A. M., Burmeister, L. F., & Merchant, J. A. (2003). Physical and emotional partner abuse reported by men and women in a rural community. *American Journal of Public Health, 93*(7), 1073-1075.

Myers, D. G., & Diener, E. (1996). The pursuit of happiness. *Scientific American, 274*(5), 70-72.

Nagler, U. K., Reiter, K. J., Furtner, M. R., & Rauthmann, J. F. (2014). Is there a “dark intelligence”? Emotional intelligence is used by dark personalities to emotionally manipulate others. *Personality and Individual Differences, 65*, 47-52.

Ngoc, N. N., Tuan, N. P., & Takahashi, Y. (2020). A Meta-Analytic Investigation of the Relationship Between Emotional Intelligence and Emotional Manipulation. *SAGE Open, 10*(4), 2158244020971615.

O'Keeffe, N. K., Brockopp, K., & Chew, E. (1986). Teen dating violence. *Social Work, 31*(6), 465-468.

Orhaner, G. (2018). *Yetişkin Bireylerde Algılanan Duygusal İstismar Duygusal İstismar Düzeyleri İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişki*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

Orpinas, P., Nahapetyan, L., Song, X., McNicholas, C., & Reeves, P. M. (2012). Psychological dating violence perpetration and victimization: Trajectories from middle to high school. *Aggressive Behavior, 38*(6), 510-520.

Overall, N. C., Fletcher, G. J., Simpson, J. A., & Sibley, C. G. (2009). Regulating partners in intimate relationships: The costs and benefits of different communication strategies. *Journal of personality and social psychology, 96*(3), 620.

Öcal Yüceol, S. E. (2016). *Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile ilişki doyumu ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişkiler* (Master's thesis, İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Öngün, E., & Ünsal, G. (2018). Üniversite Yaşamında Yakın İlişkiler Ve İstismar. *Journal Of Academic Research İn Nursing (Jaren) Dergisi, (4), 1*, 52-8.

Öztop, D. B., & Özcan, Ö. Ö. (2010, October). Cinsel İstismar Vak'alarının Sosyodemografik ve Klinik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. In *Yeni Symposium* (Vol. 48, No. 4).

Öztürk Serter, G. (2018). Üniversite Öğrenimi Gören Öğrencilerin Algıladıkları Duygusal İstismar İle Affetme Ve Öznel İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies, 13*(19).

Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of research in personality, 36*(6), 556-563.

Pellegrini, A. D. (2001). A longitudinal study of heterosexual relationships, aggression, and sexual harassment during the transition from primary school through middle school. *Journal of Applied Developmental Psychology, 22*(2), 119-133.

Queen, J., Nurse, A., Brackley, M. H., & Williams, G. B. (2009). Being emotionally abused: a phenomenological study of adult women's experiences of emotionally abusive intimate partner relationships. *Issues in Mental Health Nursing, 30*(4), 237-245.

- Rauthmann, J. F. (2012). The Dark Triad and interpersonal perception: Similarities and differences in the social consequences of narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Social Psychological and Personality Science*, 3(4), 487-496.
- Rauthmann, J. F., & Kolar, G. P. (2012). How “dark” are the Dark Triad traits? Examining the perceived darkness of narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Personality and Individual Differences*, 53(7), 884-889.
- Resick, C. J., Whitman, D. S., Weingarden, S. M., & Hiller, N. J. (2009). The bright-side and the dark-side of CEO personality: examining core self-evaluations, narcissism, transformational leadership, and strategic influence. *Journal of Applied Psychology*, 94(6), 1365.
- Rogers, C. R. (1959). *A theory of therapy, personality, and interpersonal relationships: As developed in the client-centered framework* (Vol. 3, pp. 184-256). New York: McGraw-Hill.
- Rudinow, J. (1978). Manipulation. *Ethics*, 88(4), 338-347.
- Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of experimental social psychology*, 16(2), 172-186.
- Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of personality and social psychology*, 45(1), 101.
- Rusbult, C. E., & Buunk, B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An interdependence analysis. *Journal Of Social And Personal Relationships*, 10(2), 175-204
- Sabatelli, R. M. (1988). Exploring relationship satisfaction: A social exchange perspective on the interdependence between theory, research, and practice. *Family Relations*, 217-222.
- Sackett, L. A., & Saunders, D. G. (1999). The impact of different forms of psychological abuse on battered women. *Violence and victims*, 14(1), 105-117.
- Sakallı-Ugurlu, N. (2016). How Do Romantic Relationship Satisfaction, Gender Stereotypes, And. *Longing, Intimacy And Loneliness*, 48.
- Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, cognition and personality*, 9(3), 185-211.
- Saltoğlu, S., & Irak, D. U. (2020). Kişiliğin Karanlık Üçlüsü: Narsisizm, Makyavelizm ve Psikopati. *Türk Psikoloji Yazıları*, 23(45), 42-62.
- Saltzman, L. E., Fanslow, J. L., McMahon, P. M., & Shelley, G. A. (1999). Intimate partner violence surveillance: Uniform definitions and recommended data elements. Version 1.0.
- Saltzman, L., Fanslow, J. L., McMahon, P. M. ve Shelley, G. A. (2002). Intimate partner violence surveillance: Uniform definitions and recommended data elements, version 1.0. Atlanta (GA), Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control
- Saraç, A., Hamamcı, Z., & Güçray, S. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişki Doyumunu Yordaması. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 5(43).
- Satıcı, B. (2019). Sosyal Medya Bağlılığı Ve İyi Hali: Romantik İlişkilerde Mükemmeliyetçiliğin Aracılık Rolü. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 699-727.
- Satıcı, B., & Deniz, M. E. (2018). Cinsiyetin romantik ilişki doyumu üzerindeki etkisi: bir meta-analiz çalışması. *Elementary Education Online*, 17(2).

Scarr, S., & McCartney, K. (1983). How people make their own environments: A theory of genotype→ environment effects. *Child development*, 424-435.

Seçim, G. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Maruz Kaldığı İstismar Davranışları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 527-543.

Sedikides, C., & Gregg, A. P. (2008). Self-enhancement: Food for thought. *Perspectives on Psychological Science*, 3(2), 102-116.

Şirin, H. D., & Bayrakçı, E. (2020). Romantik İlişki Geliştirme Programı'nın (Rigg) Romantik İlişki Doyumu Ve Romantik İnanç Düzeyine Etkisinin İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 145-165.

Snyder, D. K. (1999). Affective reconstruction in the context of a pluralistic approach to couple therapy. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 6(4), 348-365.

Soner, G., & Düşünceli, B. (2021). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinde Eş Seçme Stratejileri Ve İlişki Doyumu. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 186-202.

Sternberg, R. J. (1997). Construct validation of a triangular love scale. *European Journal of Social Psychology*, 27(3), 313-335.

Stoeber, J. (2012). Perfectionism and performance. *The Oxford handbook of sport and performance psychology*, 294-306.

Straus, M. A. (2008). Bucking the tide in family violence research. *Trauma, Violence, & Abuse*, 9(4), 191-213.

Strutzenberg, C. (2016). Love-bombing: a narcissistic approach to relationship formation.

Sullivan, H. S. (Ed.). (2013). *The interpersonal theory of psychiatry*. Routledge.

Sümer, S. (2017). *Romantik İlişkilerde Bağlanma Stilleri, Romantik Kıskançlık ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Master's thesis, Hasan Kalyoncu Üniversitesi).

Swan, S. C., Gambone, L. J., Caldwell, J. E., Sullivan, T. P., & Snow, D. L. (2008). A review of research on women's use of violence with male intimate partners. *Violence and victims*, 23(3), 301-314.

Taylor, K. (2006). *Brainwashing: The science of thought control* (2nd ed.). New York: Oxford University Press.

Temelli, E. (2018). *Bireylerin değer yargılarına bağlı olarak romantik ilişki memnuniyetlerinin incelenmesi* (Master's thesis, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Tunç, E. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerinde Yaşadıkları İstismar İle İlişki Doyumu, Affetme Ve Kıskançlık Düzeylerinin Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı).

Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr> , (Erişim Tarihi: 24 Mart 2021)

Twenge, J. M., Konrath, S., Foster, J. D., Keith Campbell, W., & Bushman, B. J. (2008). Egos inflating over time: A cross-temporal meta-analysis of the Narcissistic Personality Inventory. *Journal of personality*, 76(4), 875-902.

Uebelacker, L. A., & Whisman, M. A. (2005). Relationship beliefs, attributions, and partner behaviors among depressed married women. *Cognitive Therapy and Research*, 29(2), 143-154.

Ulutaş, E. (2018). *Üniversite öğrencilerinde romantik ilişki doyumu ile kişilik özellikleri ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, Bursa Uludağ Üniversitesi).

Urgan, S. Örgütsel Gaslighting Ve Bir Örnek Olay Çalışması. *İktisadi Ve İdari Bilimler*, 96.

Van Dijk, T. A. (2006). Discourse and manipulation. *Discourse & society*, 17(3), 359-383.

Waddell, C., Van Doorn, G., March, E., & Grieve, R. (2020). Dominance or deceit: The role of the Dark Triad and hegemonic masculinity in emotional manipulation. *Personality and Individual Differences*, 166, 110160.

Wegman, H. L., & Stetler, C. (2009). A meta-analytic review of the effects of childhood abuse on medical outcomes in adulthood. *Psychosomatic medicine*, 71(8), 805-812.

Whisman, M. A., & Friedman, M. A. (1998). Interpersonal problem behaviors associated with dysfunctional attitudes. *Cognitive therapy and research*, 22(2), 149-160.

Williams, K., Frech, A., & Carlson, D. L. (2010). Marital status and mental health. *A handbook for the study of mental health: Social contexts, theories, and systems*, 306-320.

Wong, S. H. L. F., Jonge, A. D., Wester, F., Mol, S. S., Römkens, R. R., & Lagro-Janssen, T. (2006). Discussing partner abuse: does doctor's gender really matter?. *family practice*, 23(5), 578-586.

World Health Organization. (2015). Available From:<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs357/en/index.html>.

Yalçın, İ., & Ersever, O. (2010). İlişki geliştirme programının üniversite öğrencilerinin ilişki doyum düzeylerine etkisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yalçın, S. (2007). *Ergenlerde algılanan duygusal istismarın uyum düzeyine etkisi* (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Yılmaz, H. (2018). İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4).

Yılmaz, T., & Kalkan, M. (2010). Evlilik Öncesi İlişkileri Geliştirme Programının Çiftlerin İlişki Doyumuna Etkisi. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 10(3).

Yurdakul, Y. (2019). *Beş faktör kişilik özellikleri ve karanlık üçlü kişilik özelliklerinin eş uyumu ile olan ilişkileri: Evli çiftlerde kesitsel bir çalışma* (Master's thesis, Işık Üniversitesi).

Zeigler-Hill, V., & Vonk, J. (2015). Dark personality features and emotion dysregulation. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 34(8), 692-704.

EKLER

Ek 1: İlişkilerde Manipülasyon Ölçeği

1. Arkadaşlarım bazen öfke ve gazabımdan çekindikleri için isteklerimi yerine getirir.
2. Arkadaşlarıma karşı aşırı fedakar davranarak istediklerimi elde ettiğim olmuştur.
3. Arkadaşlarıma söylemem gereken şeylerde gerçeğin bir kısmını saklayarak paylaştığım olmuştur.
4. Arkadaşlarımdan bir gerçeği saklamak için dikkatlerini başka konulara çekmekte iyiyimdir.
5. Arkadaşlarımdan gerçek özelliklerimi saklamakta başarılıyım.
6. Arkadaşlarımı genellikle düşük özgüvenli insanlardan seçerim.
7. Arkadaşlarımdan hassas yönlerini keşfetmekte ustayım.
8. Bana karşı aşırı fedakar arkadaşlarımı daha çok seviyorum.
9. Bazen amacıma ulaşmak için bağırıp çağırdığım ve çevremdekileri tehdit ettiğim olmuştur.
10. Bazen arkadaşlarımı aşağılayarak ve küçük düşürerek de istediğim yöne sevk edebilirim.
11. Bazen başkalarına zarar verebilecek kadar acımasız davranabiliyorum.
12. Bir arkadaşım bana duygusal olarak ne kadar bağımlıysa o kadar fazla kıymet veririm.
13. Bir isteğimi alışılmadık, sıra dışı bir şekilde ifade ederek amacıma ulaştığım olmuştur.
14. Bir konuşma beni rahatsız etmeye başladığında konuyu değiştirmekte iyiyimdir.
15. Bir sözü ya da davranışı insanların karşısında çok sık tekrarlayarak onları ikna ettiğim olmuştur.
16. Çoğu zaman gerçek niyetimi arkadaşlarımdan saklarım.
17. Duygu sömürsü yapmayı severim.
18. Haksız olduğum zamanlarda da üste çıkmayı becerebilirim.
19. Hayır demeyi beceremeyen insanlarla birlikte olmak hoşuma gidiyor.
20. İnsanlara küserek onlardan istediklerimi etme yöntemini kullanırım.
21. İnsanlara, onların görmek istedikleri kişi gibi davranmayı iyi bilirim.
22. İnsanların bana verdikleri değerden yararlanarak çıkar sağladığım olmuştur.
23. İnsanların duygusal olarak hassas oldukları noktaları isteklerimi kabul ettirmek için kullanırım.
24. İnsanların egolarını okşamak onlar üzerinde etkili olmak için işe yarar.
25. İnsanların en çok arzuladığı şeyleri bilmek onları yönetmek için kullandığım etkili bir yoldur.
26. İnsanların zayıf taraflarını keşfetmekte iyiyimdir.
27. İstediklerimi elde etmek için karşımdakini bencillik ya da ilgisizlikle suçladığım olmuştur.
28. İşime gelmeyen şeyleri görmemezlikten gelmek kullandığım bir yöntemdir.
29. Kelime oyunları yaparak kafaları karıştırmakta iyiyimdir.
30. Kendime acındırarak da amacıma ulaştığım olmuştur.

31. Kontrolü bana bırakan arkadaşları daha çok tercih ediyorum.
32. Konuşmak istemediğim şeyler olduğunda kaçamak ve alakasız cevaplar veririm.
33. Mağdur edilmiş, kurban rolünü oynayarak da amacıma ulaşabilirim.
34. Saklamak istediğim bir şey olduğunda laf kalabalığı yaparak konuyu başka yönlere çekmekte iyiyimdir.
35. Sevgi ve ilgimi keserek de insanları bir şeye ikna etme yolunu kullanabilirim.
36. Üzgün olmadığım zamanlarda üzölmüş gibi davrandığım olmuştur.
37. Yalan söyleyeceksem, önce küçük doğruları itiraf ederek işe başlarım.
38. Yanlış bir şey yaptığımda ısrarla inkar ederek sorunu çözebilirim.
39. Yaptığım davranışlara bahane ve sebep bulmakta ustayımdır.

EK 2

ROMANTİK İLİŞKİYİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Değerli Katılımcı,

Aşağıda romantik ilişki yaşadığınız kız / erkek arkadaşınızın size yönelik davranışlarına ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Lütfen kız / erkek arkadaşınızın size bu davranışları hangi sıklıkta yaptığını düşününüz. Maddede yer alan davranışa hiç maruz kalmıyorsanız “hiçbir zaman” seçeneğini işaretleyiniz. Maddedeki davranışa maruz kalıyorsanız, bunun sıklığını düşünerek “nadiren, bazen, sıklıkla ve Çok Sık” seçeneklerinden uygun olanı işaretleyiniz. Yanıtlarınız bilimsel bir araştırmada kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Lütfen içten ve samimi olarak yanıt veriniz ve *hiçbir maddeyi bos bırakmayınız*. Katılımınız için çok teşekkür ederim.

MADELER	HIÇBİR ZAMAN	NADİREN	BAZEN	SIKLIKLA	ÇOK SIK
1. Başkalarının yanında beni küçümser.	( )	( )	( )	( )	( )
2. Aldığım kararları eleştirir.	( )	( )	( )	( )	( )
3. Fiziksel özelliklerimle alay eder.	( )	( )	( )	( )	( )
4. Bana hoşlanmadığım isimler (kilolu, kısa vb.) takar.	( )	( )	( )	( )	( )
5. Bana tokat atar.	( )	( )	( )	( )	( )
6. İstemediğim cinsel davranışlarda bulunmam için beni zorlar.	( )	( )	( )	( )	( )
7. Çekici olmadığımı söyler.	( )	( )	( )	( )	( )
8. İsteklerini yerine getirmezsem ilişkiyi bitirmekle tehdit eder.	( )	( )	( )	( )	( )
9. Arkadaşlarımla sosyal etkinliklere katılmamdan rahatsız olur.	( )	( )	( )	( )	( )
10. Görüşlerini kabul etmediğim zaman çok sinirler.	( )	( )	( )	( )	( )
11. Herhangi bir nesneyle canımı acıtır.	( )	( )	( )	( )	( )
12. Cinsel olarak yaşadıklarımızı aileme söylemekle tehdit eder.	( )	( )	( )	( )	( )
13. Başarılarımı takdir etmez.	( )	( )	( )	( )	( )
14. Bana sevgi sözcükleri kullanmaktan kaçınır.	( )	( )	( )	( )	( )
15. Bana küfreder.	( )	( )	( )	( )	( )
16. Bana hakaret eder.	( )	( )	( )	( )	( )
17. Beni şiddetle iter.	( )	( )	( )	( )	( )
18. Ona bağlanmam için cinselliği bir araç olarak kullanır.	( )	( )	( )	( )	( )
19. İsteklerini koşulsuz olarak kabul etmemi bekler.	( )	( )	( )	( )	( )
20. İzin almadan özel eşyalarımı (çanta, günlük vb.) karıştırır.	( )	( )	( )	( )	( )

21. Benim için en iyisini kendisinin bildiğini savunur.	( )	( )	( )	( )	( )
22. Cinsel sınırlarıma saygı duymaz.	( )	( )	( )	( )	( )
23. Yeteneklerimi küçümser.	( )	( )	( )	( )	( )
24. Kapalı bir mekanda beni zorla alıkoyar.	( )	( )	( )	( )	( )
25. Beni başkalarına şikâyet eder.	( )	( )	( )	( )	( )
26. Onun onaylamadığı bir karar verdiğimde sinirlenir.	( )	( )	( )	( )	( )
27. Beni yumruklar.	( )	( )	( )	( )	( )
28. Rahatsız edici cinsel içerikli mesaj veya e-posta gönderir.	( )	( )	( )	( )	( )
MADDELER	HİÇBİR ZAMAN	NADİREN	BAZEN	SIKLIKLA	ÇOK SIK
29. Bana bağırır.	( )	( )	( )	( )	( )
30. Beni dövmekle tehdit eder.	( )	( )	( )	( )	( )
31. Beni hemcinslerimle kıyaslar.	( )	( )	( )	( )	( )
32. Bana emreder.	( )	( )	( )	( )	( )
33. Beni şiddetli bir şekilde sarsar.	( )	( )	( )	( )	( )
34. Gizlice özel görüntülerimizi kaydeder.	( )	( )	( )	( )	( )
35. Fikirlerini kabul ettirmek için baskı kurar.	( )	( )	( )	( )	( )
36. Sorunlarıma ilgi göstermez.	( )	( )	( )	( )	( )
37. Bana kızdığında sevgi göstermeyerek cezalandırır.	( )	( )	( )	( )	( )
38. Kişisel planlarıma müdahale eder.	( )	( )	( )	( )	( )
39. Beni cinsel bir obje gibi görür.	( )	( )	( )	( )	( )
40. Bilgisayarımı veya kişisel iletişim araçlarımı (MSN-facebook-cep telefonu) kontrol eder.	( )	( )	( )	( )	( )
41. Kendime ait sırlarım olmasına tahammül edemez.	( )	( )	( )	( )	( )
42. Karşı cinsle arkadaşlık kurmamdan rahatsız olur.	( )	( )	( )	( )	( )
43. Kendisinin olmadığı bir sosyal etkinliğe katılmamı sorun eder.	( )	( )	( )	( )	( )
44. Boğazımı sıkar.	( )	( )	( )	( )	( )
45. Kıyafet-saç veya makyajıma karıştır.	( )	( )	( )	( )	( )
46. Başarısızlıklarımı yüzüme vurur.	( )	( )	( )	( )	( )
47. Arkadaşlarımla görüşmemi engeller.	( )	( )	( )	( )	( )
48. Tüm serbest zamanlarımı onunla geçirmem için beni zorlar.	( )	( )	( )	( )	( )
49. Silah veya bıçakla zarar vermeye kalkışır.	( )	( )	( )	( )	( )
50. İstemediğim halde pornografik görüntüler izlememizi talep eder.	( )	( )	( )	( )	( )
51. Hakkımda bildiklerini başkalarına söylemekle tehdit eder.	( )	( )	( )	( )	( )
52. Onsuz hiçbir şey yapamayacağımı söyler.	( )	( )	( )	( )	( )
53. Bilgi yönünden beni küçümser.	( )	( )	( )	( )	( )
54. Başkalarının yanında beni eleştirir.	( )	( )	( )	( )	( )
55. Bana tehlikeli maddeler fırlatır.	( )	( )	( )	( )	( )
56. İstemediğim halde cinsel bölgelerime dokunur.	( )	( )	( )	( )	( )
57. Hoşlandığım etkinlikleri yapmaktan alıkoyar.	( )	( )	( )	( )	( )
58. Ayırılırsam kendine zarar vereceğini söyler.	( )	( )	( )	( )	( )
59. Arkadaş ortamında ben yokmuşum gibi davranır.	( )	( )	( )	( )	( )
60. Beni yeterince takdir etmez.	( )	( )	( )	( )	( )
61. Parmaklarımı veya kollarımı büker.	( )	( )	( )	( )	( )

62. Özel görüntülerimizi beni tehdit etmek için kullanır.	( )	( )	( )	( )	( )
63. Bana verdiği sözleri yerine getirmeye çalışmaz.	( )	( )	( )	( )	( )
64. Beni aldatır.	( )	( )	( )	( )	( )
65. Ailemi bana kötüler.	( )	( )	( )	( )	( )
66. Arkadaşlarımı beğenmez.	( )	( )	( )	( )	( )
67. Beni öldürmek ister gibi davranır.	( )	( )	( )	( )	( )
68. Beni sevdiğini göstermez.	( )	( )	( )	( )	( )
69. Bana yalan söyler.	( )	( )	( )	( )	( )
70. Benim için önemli olan eşyalara zarar verir.	( )	( )	( )	( )	( )

6. Sevgilinizi ne kadar seviyorsunuz?						
1	2	3	4	5	6	7
Hiç						Çok
Sevmiyorum						Seviyorum
7. İlişkinizde ne kadar problem var?						
1	2	3	4	5	6	7
Hiç						Çok fazla
Yok						Problem var

EK 4

Demografik Bilgi Formu

1.Katılımcı No:

2. Cinsiyet:

Kadın Erkek

3. Yaş: .....

4. Tamamladığınız Eğitim Düzeyi:

Önlisans Üniversite Lisansüstü Doktora

5. Medeni Durumunuz :

Partner/sevgili Sözlü/nişanlı Evli

6:Sizin veya ailenizin gelir düzeyi:

Düşük Orta Yüksek

7.İlişki Süresi:.... (Lütfen sayı ile yazınız.)

8.Sizce ilişkilerde psikolojik şiddet mi daha yaygındır fiziksel şiddet mi?

Psikolojik Şiddet Fiziksel Şiddet Her ikisi de Fikrim yok